

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΚΑΙ Η ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΕΝ ΤΩ: ΜΟΝΟΤΑΞΙΩ: ΚΑΙ ΔΙΤΑΞΙΩ:
ΔΗΜΟΤΙΚΩ: ΣΧΟΛΕΙΩ:

Πολλάκις ἤκουσα μεμφιμοιρίας καὶ παράπονα δημοδιδασκάλων περὶ τῆς δυσκολίας, εἰς ἣν ἐμπύπτουσι, προκειμένου περὶ τῆς συντάξεως τοῦ ὠρολογίου τῆς ἐν τῷ σχολεῖω ἐργασίας αὐτῶν· καὶ ἤθελέ τις ἐκ πρώτης ὄψεως ἀπορήσει πῶς οἱ τοιοῦτοι δημοδιδασκαλοὶ παραπονοῦνται ὡς νὰ εὐρίσκοντο πρὸ Γορδίου δεσμοῦ, ἀπ' οὗ ὠρολόγια προγραμμάτων εὐρίσκονται εὐκόλως καὶ προχειρῶς καὶ εἰς διάφορα μὲν παιδαγωγικὰ συγγράμματα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἐγκεκριμένον διὰ τὰ δημοτ. σχολεῖα ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, ὅπερ εἰς τὰς χεῖρας ὄλων βεβαίως εὐρηται τῶν διδασκάλων. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω. Οἱ διδασκαλοὶ τὸ λαμβάνουσι καὶ αὐτὸ ὑπ' ὄψης καὶ πολλάκις ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐγκύψαντες εἰς μελέτην αὐτοῦ καὶ στρέψαντες αὐτὸ καὶ ἀναστρέψαντες μὲ βεβαρημένην ἠγέρθησαν τὴν κεφαλὴν. διότι ὁ κόμπος δὲν ἔγκειται μόνον εἰς τὴν ἐκεῖ διάταξιν τῶν ὥρῶν, ἥτις καλῶς βεβαίως ἔχει ἐν ταῖς πλείστοις τῶν δημοσιευθέντων τοιούτων ὠρολογίων μὲ ἐλαφρὰς τινὰς ἐξαιρέσεις καὶ ἐνθα ἔχει ληφθῆ βεβαίως ὑπ' ὄψης ὁ διδακτικὸς κανὼν· ἀεκάστον μάθημα πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἀνάλογον αὐτῷ θέσιν ἐν τῷ προγράμματι, οὐδέποτε δὲ ἐπιτρέπεται νὰ ἐκτείνηται ἢ θέσις αὐτοῦ ἐπὶ ζῆμα τῶν ἄλλων». Ἀλλ' ἡ δυσκολία ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἕκαστος διδάσκαλος ἐφαρμόζων τὰ ἐν χρήσει ὠρολόγια, ἕστω καὶ τροποποιημένα κατὰ τὰ πορίσματα τῆς ἰδίας αὐτοῦ πείρας, πάλιν δὲν τὰ βγάζει πέρα, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ ἀνασκοπῶν τὰ δεδιδωγμένα κατὰ τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους μετὰ λύπης αὐτοῦ παρατηρεῖ, ὅτι δὲν εἶνε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του, διότι πολὺ ὀλίγα μαθήματα ἠδυνήθη νὰ διδάξῃ τελείως, ὡς αὐτὸς ἐσχεδίαζε, τὰ πλείστα δὲ ἀτελῶς ὑπὸ ἔποψιν ὕλης ἐδίδαξε, διότι, λέγει, δὲν τοῦ ἤρκεσαν αἱ ὥραι τοῦ προγράμματος, καὶ ἔπρεπε νὰ ἔχη περισσοτέρας διὰ τὸ δεῖνα μάθημα τὸ πρόγραμμα, καὶ πάλιν σκέπτεται νὰ μεταρρυθμίσῃ αὐτὸ, καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπίσης, περιφερόμενος οὕτως ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐν τὸς φαύλου κύκλου.

Ἡ δὲ αἰτία ποία εἶνε ;

Ἡ αἰτία, περὶ τῆς ὁποίας πολλοὶ τῶν διδασκάλων διστάζουσι νὰ ἀποφανθῶσιν, ἐσωτερικῶς μὲν ἴσως αἰτιώμενοι καὶ ἑαυτοὺς—μεθ' ὅλην τὴν τυχὸν ἐπιδειχθεῖσαν ἐπιμέλειαν αὐτῶν—σχεδὸν δὲ πάντοτε τὸ ὠρολόγιον, ἡ αἰτία εἶνε ὅτι εἰς τὴν πρὸς τὸ ἔργον ὁδὸν ἐπλανήθημεν, καὶ ἐνεστερνίσθημεν μὲν, ὅτι εἰς τὸ δημοτ. σχολεῖον σήμερον δὲν ἰσχύει πλέον τὸ trivium, ἐπιδιώκεται δὲ ὑπ' αὐτοῦ μὲν ὁμοίως ποικίλη καὶ ἀνάπτους ποικίλου ἐνδιαφέροντος, ἰδίως εἰς τὰ πραγματικὰ μαθήματα, ἀλλ' ἐλησμονήσομεν, ὅτι τὸ δημοτ. σχολεῖον δὲν εἶνε οὔτε γυμνάσιον οὔτε πανεπιστήμιον. καὶ θέλομεν ἕκαστος νὰ διδάξωμεν εἰς τὰ μικρὰ μὲς νήπια τὰ μαθήματα, καλὰ καὶ σώνει, ὅπως ἡμεῖς τὰ ἐδιδάχθημεν—καὶ ἀκόμη πλατύτερον ὅπως ἡμεῖς τὰ ἤξεύρομεν ἰπὸ τὸν Παππαρηγόπουλον ἢ ἀπὸ τὰ βριθοντα ποικίλα καὶ ἀκατάλληλα ἐγχειρίδια.—Τὸ νόστιμον δὲ εἶνε ὅτι καὶ τῶν ἐπιθεωρητῶν τινὲς ἔδωκαν τοιαύτην τροπὴν εἰς τὸ πρᾶγμα, διότι ἐρχονται καὶ σὲ ἐρωτῶσιν—ὡς μὰς ἔλεγε διδάσκαλος ἐτέρου τινὸς νομοῦ—Πότε ἐγεννήθη ὁ Σωκράτης ; Εἰς ποῖαν ὄχθην τοῦ Ἀσωποῦ ἦσαν οἱ Ἕλληνας καὶ εἰς ποῖαν εἰ Πέρσαι ; ἢ ποῦ εὐρίσκονται τὰ Ἀρφαρά ; ποῦ τὸ Τσαγέρι ; Οὐδόλως δὲ λαμβάνομεν ὑπ' ὄψης τὸ σύνθημα : περιορισμὸς ἐν τῇ ὕλῃ. Καὶ ἔχουμεν μὲν πάντα τὰ ἄλλα ἴσως νήσῃ, δὲν ἐνοήσομεν ὅμως ἀκόμη τὴν μορφήν, ὑπ' ἣν ὀφείλομεν νὰ διδάσκωμεν τὰ μαθήματα, ὅτι δηλ. αὕτη ἀνάγκη νὰ εἶνε ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλή, γοητεύουσα, ἐγερτικὴ τοῦ ἐνδιαφέροντος, παραγωγὸς εἰς ἀγαθὰ συναισθήματα ἢ χρησίμους γνώσεις, ἀλλ' οὐχὶ ἐκτενῆς καὶ ἐν πλησμονῇ ὕλης. Ἀπίδειξις δὲ ὅτι οὐχὶ μόνον τὸ πρόγραμμα πταίει ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἥτοι τὸ σύστημα, ὅπερ ἀκολουθοῦμεν, ὅτι προκειμένου περὶ μαθημάτων μνήμης καὶ ὀλίγον τι δυσκόλων, ὡς ἡ ἱστορία, ἡ γεωγραφία, ἡ γραμματικὴ, δαπανῶμεν πολλάκις ὀλοκλήρον τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας καὶ τὴν ἡμίσειαν τοῦ ἐτέρου μαθήματος, γενόμενου δὲ εἴτα καὶ τοῦ σχετικοῦ διαλείμματος, εὐρισκόμεθα πρὸ τῆς ἀπωλείας μιᾶς ὀλοκλήρου ὥρας τοῦ ἐπομένου μαθήματος. Ἐρωτῶ τοὺς συναδέλφους, εἰλικρινῶς νὰ μοὶ ἀπαντήσωσι, ποσάκις οἱ πλείστοι αὐτῶν δὲν περιέπεσαν εἰς τοιοῦτον ἄτοπον, νὰ θυσιάζωσι τὰς ὥρας ἐπομένων μαθημάτων χάριν ἐνὸς μαθήματος ἱστορίας, γεωγραφίας, ἀριθμητικῆς κλπ. τὰ ὁποῖα θέλουσι, καλὰ καὶ σώνει, νὰ διδάξωσιν ἐν πλησμονῇ ὕλης, ἐπισκοτίζοντες μᾶλλον ἢ φωτίζοντες τὸν μαθητικὸν νοῦν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον

πλειστάκις παρετήρησα τοιαῦτα παραδείγματα, εἰς διαφόρων εἰδῶν σχολεῖα ἐργασθεῖς.

Τίς πταίει λοιπόν; τὸ πρόγραμμα ἢ τὸ κακὸν σύστημα τῆς πλησμονῆς ἢ ἀκολουθοῦμεν; Καὶ ἐν τίνι δικαιώματι, ἀφοῦ μία ὥρα εἶνε ὀρισμένη ἐν τῷ προγράμματι, ἀπαντᾷ δύο τοιαῦτα ἐπὶ ζημίᾳ ἄλλων μαθημάτων;

— Μὰ θὰ ἔλθῃ ὁ κ. ἐπιθεωρητὴς καὶ πιθανόν νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς μαθητὰς καὶ διὰ τοῦτο καὶ δι' ἐκεῖνο καὶ πρέπει νὰ τὸ γνωρίζωσιν....

— Ἀλλὰ δύο τινὰ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύνανται νὰ συμβαίνωσιν: ἢ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο δὲν πρέπει νὰ διδάχῃσιν, καὶ τότε οφείλεις νὰ ἐχῃς τὸ θάρρος νὰ ἀναπτύξῃς εἰς τὸν κ. ἐπιθεωρητὴν τὸ διατὶ δὲν τὰ ἐδίδαξας, ἐκεῖνος δὲ θὰ σὲ ἀκούσῃ, θὰ σκεφθῇ καὶ δυσκόλως θὰ σὲ ἐκλάβῃ διὰ κακὸν διδάσκαλον, ἐὰν πράγματι εἶσαι καλός, θὰ λάβῃ μάλιστα ἴσως ἀφορμὴν καὶ νὰ σὲ ἐκτιμῇσῃ, ὅτι σὲ βλέπει καὶ ἀκολουθεῖ; ὀρισμένον σύστημα ἢ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο πρέπει νὰ διδάχῃσιν, καὶ τότε, ἢ πρέπει νὰ διαιρέσῃς τὴν ὕλην εἰς πολλὰς μεθοδικὰς ἐνότητες, διὰ νὰ μὴ περιπέσῃς εἰς τὸ ἄτοπον νὰ ζημιώσῃς τὰ καθιερωθέντα ἐν τῷ προγράμματι δικαιώματα ἑτέρων μαθημάτων, ἢ νὰ παραλείψῃς τὸ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο μὲ ὅλην τὴν ἀξίαν αὐτῶν, εἴτε προτιμῶν ἄλλα σπουδαιότερα καὶ καταλληλότερα διὰ τὸν νοῦν τῶν μαθητῶν εἴτε καὶ ἄνευ τούτου, ἐὰν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ σοῦ ἐπὶ ἥκει ὁ χρόνος πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι ὀρισμένης ὕλης ἢ ἐὰν αἱ γνώσεις αὗται θὰ ἀπετέλουσιν φόρτον ἐπαχθῆ διὰ τὸ πνεῦμα τοῦ μαθητοῦ.

Διὰ τοῦ συστήματος δηλ. τῆς πλησμονῆς ὀδηγεῖσαι κατ' εὐθείαν πρὸ τῶν ἐξῆς δύο ἀτόπων.

Ἡ δὲν θὰ σοῦ ἐπαρῆσῃ ὁ χρόνος πρὸς διδασκαλίαν τοῦ πρέποντος κύκλου τοῦ σχετικοῦ μαθήματος (ὡς λ. χ. προκειμένου περὶ Γεωγραφίας, Φυσικῆς πειραματικῆς κλπ., ἐξ ὧν πολλὰ χρήσιμα καὶ βιωφελῆ μαθήματα θὰ ὑποχρεωθῆς νὰ παραλείψῃς) ἢ τὸν κύκλον τοῦ σχετικοῦ μαθήματος θὰ διδάξῃς ὀλόκληρον, ἀλλὰ θὰ εὐρεθῆς εἰς δυσάριστον θέσιν ὡς πρὸς ἕτερα μαθήματα.

Καὶ τί ἀτοπώτερον τούτου; νὰ πηγαίνητε εἰς ἐν πλήρες σχολεῖον μὲ 6 διδασκάλους, νὰ πηγαίνητε καὶ εἰς ἐν μονοτάξιον καὶ νὰ βλέπητε νὰ διδάσκηται ἐν τῷ αὐτῷ πλάτει λ. χ. ἡ ἱστορία ἐν ἐκείνῳ, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐν τούτῳ; καὶ διὰ ποίας μαγικῆς ράβδου εἶνε δυνατόν νὰ δώσῃ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ διδάσκαλος τοῦ μονοτάξιου τόσῃ θαυματοποιὸν δύναμιν εἰς τὸ ὀρολόγιον τοῦ προγράμματός του, ὥστε νὰ τοῦ ἐπαρῆσῃ ὁ χρόνος πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἀναλόγου ὕλης; μήπως καὶ αὐτὸς ὁ ΒΤΜΘ' νόμος δὲν ὀρίζει, ὅτι ἐν τοῖς κοινῶς δημοτικῶς σχολείοις διδάσκονται τὰ αὐτὰ μαθήματα ἐν μικροτέρῳ κλίμακι;

Τί θὰ εἴπῃ ἐν μικροτέρῳ κλίμακι;

Πόσον δύσκολος εἶνε αὐτὴ ἡ Γεωγραφία ἢ ἡ Ἱστορία! ἀκούεται δημοδιδασκάλους τινός, διότι θέλουσι νὰ διδάσκωσιν αὐτὴν μὲ ὅλας τὰς λεπτομερείας, μὲ τὰς ὁποίας ἄλλοτε ἐν τῷ γυμνασίῳ ἢ τῷ διδασκαλείῳ τὴν εἶχον διδάχθῃ, ἢ ὡς ἐκτίθεται ἐν τισὶν ἐγχειρίδιοις. — Ἀλλ', ἀγαθὲ συνάδελφε, διατηρεῖς σὺ τοῦλάχιστον ἐν τῷ νῷ τὰς λεπτομερείας αὐτάς, τὰς ὁποίας θέλεις νὰ καταστήσῃς κτῆμα τοῦ μικροῦ μαθητοῦ σου; Οὐχί. Διότι, ἐὰν σὲ πιάσῃ αἰφνιδίως ὁ ἐπιθεωρητὴς καὶ σοῦ εἴπῃ λ. χ. διδάξόν μου περὶ τοῦ νομοῦ Τριφυλίας ἢ περὶ τῆς Μακεδονίας, διδάξον περὶ τοῦ Ἐπομεινώνδου ἢ τοῦ Πελοπίδου, θὰ εὐρεθῆς εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν νὰ διδάξῃς καθ' ὃ σύστημα ἀκολουθεῖς, καὶ τὰς πλείστας τῶν ὑπὸ σοῦ συνήθως διδασκόμενων λεπτοτερειῶν θέλεις παραλείψῃ.

Πῶς λοιπὸν πράγματα, τὰ ὁποῖα σὺ ἐπὶ 10ετίαν ἢ 15ετίαν διδάσκων δὲν κατώρθωσας νὰ κόμῃς κτῆμα σου θέλεις ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους νὰ τὰ κόμῃς κτῆμα τῶν μικρῶν μαθητῶν σου; Καὶ δὲν εἶνε προφανές ὅτι ἐπιζητεῖς πράγματα ἀδύνατα καὶ φανερώς ἀντικείμενα εἰς τὴν φύσιν, ἐν ᾧ εἰς ἄλλου σεμνύνεσαι νὰ ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ σου ἀκολουθεῖς φυσικὴν μέθοδον; Καὶ ποῖα εἶνε ἡ φυσικὴ μέθοδος; Νὰ διδάξῃς ὅσα εἶνε ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ πνεύματος τοῦ μαθητοῦ (πρόσθεσι) καὶ μὲ τὸν χρόνον, ὅστις ὑπάρχει εἰς τὴν διάθεσίν σου).

Καὶ ταῦτα μὲν γενικῶς, ὅπως δὲ σαφέστεροι γείνωμεν ἐρχόμεθα εἰς μᾶλλον ὀρισμένα πράγματα.

Ἔχουμεν τὴν ἰδέαν, ὅτι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, καθὼς αὐτοτελὲς ἴδρυμα, ἔχει προορισμὸν, ὡς πρὸς μὲν τὴν διδασκαλίαν τῆς ὀμιλουμένης, νὰ παρῶσῃ τοιαύτην σχετικῶς τελείαν, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ τὸ σχολεῖον εὐρίσκειται μακρὰν τῆς πόλεως, ἔσθαι πολὺ ὀλίγοι εἶνε αἱ ἀκολουθούντες πειραιτέρω σπουδὰς εἰς ἐκπαιδευτήρια ἀνώτερα. — Καὶ λοιπὸν: γραμματικὴ διδασκαλία (ὄχι βέβαια ἀπὸ βιβλίου γραμματικῆς), ἐκθέσεις ἰδεῶν καὶ ἀσκήσεις ἐφαρμογῆς ἐπὶ τοῦ μελανοπίνακος τακτικῶς ἐπὶ μίαν καθ' ἑκάστην ὥραν (ἡμίσειαν εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις). Σύστημα κυκλικόν. Ἐναρξίς τῆς κατωτάτης τάξεως μετὰ ἐνδελεχοῦς μερίμνης.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἑλλην. ἱστορίας, ὅτι αὐτὴ δέον νὰ διδάσκηται ὑπὸ ἀπλουστάτην μορφήν, ἔχουσιν τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα προσόντα, ὡς λ. χ. ἐκτίθενται ἐν τῷ Γεροστάθῃ. Μακρὰν αἱ λεπτομερεῖς περιγραφαὶ τόπων, μακρὰν αἱ ἀριθμοὶ καὶ αἱ πολλαὶ χρονολογίαι, μακρὰν πᾶσα λεπτομερεια μὴ ἔχουσα ἠθοποιὸν δύναμιν πάντα τὰ ἐπεισόδια τὰ ἰσχύοντα

νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τοῦ ἥθους, τὰ τόσον ἀγαπητὰ καὶ ἐγερτικά τοῦ ἐνδιαφέροντος εἰς τὰ παιδία. Τὰ δὲ σχετικὰ ἐγχειρίδια νὰ εἶνε συντεταγμένα οὐχὶ ὡς ἐπιτομαὶ ἢ περιλήψεις, ἀλλ' ὡς ἱστοραὶ ἐκτενεῖς, ἐνδιατρίβουσαι ὅμως, ὡς εἴπομεν, οὐχὶ περὶ ἀριθμούς καὶ λεπτομερείας ἀσχετοῦς μὲ τὴν ἐπιδιδωκτένην ἠθικὴν μόρφωσιν, ἀλλὰ περὶ ἐπεισόδια καὶ εἰκόνας ἠθικῆς.

Ὅπως δὲ μᾶλλον γείνωμεν καταληπτοῦ παραθέτομεν σχετικὸν ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ περὶ Ἀλεξάνδρου βίου τοῦ Πλουτάρχου. «Θὰ παρακαλέσωμεν τοὺς ἀναγινώσκοντα, ἐὰν δὲν διεξέλθωμεν πάντα, οὐδ' ἐμπεριστατωμένως ἐκάστην τῶν περιβοητῶν πράξεων, καὶ ἂν ἐπιτέμνωμεν τὰ πλείστα, νὰ μὴ μᾶς κατηγορήσωσι, διότι δὲν γράφωμεν ἱστορίαν ἀλλὰ βίους. Οὔτε εἰς τὰς ἐπισημοτάτας πράξεις πάντοτε δηλοῦται ἀρετὴ ἢ κικία, ἀλλὰ πολλάκις πρᾶγμα καὶ λόγος βραχὺς καὶ παιγνιδίον τι ἐμφαίνει πολὺ μᾶλλον τὸ ἥθος, παρὰ μάχαι μυριόενδροι, καὶ μέγιστα παρατάξεις καὶ πολιορκίαι πόλεων. Καὶ καθὼς οἱ ζωγράφοι τὰς ὁμοιότητας λαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τῶν περὶ τὴν μορφήν χαρακτήρων, ὑφ' οὗ ἐμφαίνεται τὸ ἥθος, περὶ δὲ τῶν ἄλλων μερῶν ὀλίγον φροντίζουσιν, οὕτως ἂς ἐπιτραπῇ καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ εἰσδύσωμεν μᾶλλον εἰς τῆς ψυχῆς τὰ σημεῖα...» (Πλουτάρχου Ἀλεξάνδρος μεταφρ. Ραγκαβῆ).

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Ἱστορίας, ὡς πρὸς δὲ τὴν Γεωγραφίαν ἰδοῦ ἐγὼ πῶς διδάσκω αὐτήν.

Διδασκαλία τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος τοῦ μαθητοῦ μέχρι μόνον τῶν σημείων ἐκείνων, ἐνθα δύναται νὰ φθάσῃ τὸ ὄμμα του, χαρτογραφία αὐτῆς, ἐννοια τοῦ δήμου, τῆς ἐπαρχίας (Πατριδογραφία). — Ἐννοια τοῦ νομοῦ. Ὁ νομὸς Κερκύρας (συνθετικῶς), σχῆμα αὐτοῦ, παράστασις ἐπὶ τοῦ πίνακος καὶ ἐπίδειξις ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου τῆς Ἑλλάδος.

Διδασκαλία, ὅτι πλὴν τῆς ἰδιαιτέρας ταύτης πατρίδος ὑπάρχει μία μεγαλύτερα πατρίς (εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἡ γνωστὴ ἤδη περιέχεται), ἢ Ἑλλάς, τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον. Ὅτι τὸ βασίλειον ἡμῶν τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ 26 τοιούτους νομῶν, ὡς ὁ γνωστὸς ἤδη (διὰ νὰ λάβωσιν ἐννοιάν τινα ὀπωρῶν περὶ τοῦ μεγέθους αὐτοῦ). Ἐπίδειξις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χάρτου, εἰ δυνατόν δὲ καὶ ἀντιγραφὴ τοῦ σχήματος αὐτοῦ ἀπὸ χάρτου τινὸς μικρῆς κλίμακος.

Περὶ τῆς Λευκάδος καὶ Ἰθάκης (ὅτι αὗται ἀποτελοῦσι νομόν), περὶ τῆς Κεφαλληνίας, περὶ τῆς Ζακύνθου.

Περὶ Ἐπτανήσου ἐν γένει ἱστορία θέσις τῶν νήσων σχετικῶς πρὸς ἀλλήλας, ὡς πρὸς τὸν ὀρίζοντα κλπ.

Περὶ τῆς Πελοποννήσου θέσις αὐτῆς, σχῆμα, κόλποι, ἀκρωτήρια κλπ. Εἰς ἑτέρας δὲ μεθοδι-

κὰς ἐνότητος τὰ διάφορα ὑψώματα, τὰ κοιλώματα, τὰ ὕδατα, αἱ ποταμοί, αἱ λίμναι, αἱ πεδιάδες, τὰ προϊόντα κλπ. Τέλος ἡ διοικητικὴ αὐτῆς διαίρεσις, αἱ πρωτεύουσαι τῶν νομῶν καὶ αἱ δευτερεύουσαι τῶν πόλεων τοποθεσίαι σχετιζόμεναι μὲ ἄλλα μαθήματα, πληθυσμὸς τῶν νομῶν καὶ τῆς ὅλης Πελοποννήσου.

Περὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Θεσσαλίας θέσις, σχῆμα, ὄρια, κόλποι, ἀκρωτήρια, χερσόνησοι, ἰσθμοί, πορθμοί. Περὶ τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ ἰδίᾳ καὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου. Ὅρη, πεδιάδες, λίμναι, ποταμοί, προϊόντα κλπ. Τέλος ἡ διοικητικὴ αὐτῶν διαίρεσις, αἱ νομοὶ μὲ τὰς πρωτεύουσας, αἱ δευτερεύουσαι τῶν πόλεων, τοπία ἢ ἄλλα ἀντικείμενα σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἱστορίαν κλπ. μαθήματα.

Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ἐπίσης, πρῶτον φυσικῶς, εἶτα ὑπὸ ἐποψίν πολιτικῆν.

Περὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν γένει. Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ αὐτῆς διαίρεσις, πληθυσμὸς, ὄρια, πρωτεύουσα, πολίτευμα, διοίκησις, προϊόντα, γεωργία, ἐκπαιδεύσις κτλ.

Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο νομίζω ὅτι ἀκολουθῶ ὀδὸν φυσικῆν διότι ἡ φυσικὴ ὁδὸς πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ ὅλου βασιλείου διὰ συνθετικῆς μεθόδου εἶναι: Ἐπτάνησος, Πελοπόννησος, Στερεὰ Ἑλλάς, Νεαὶ ἐπαρχίαι, νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, ἧτις εἶναι καὶ ἀσυγκρίτως ἀπλουστερα, καὶ οὐχὶ νομὸς Κεφαλληνίας, νομὸς Ζακύνθου, νομὸς Ἀχαΐας, νομὸς Ἠλείας, νομὸς Τριφυλίας κλπ., διότι ὁ νομὸς δὲν εἶναι τι φυσικόν καὶ αὐτοτελές, μηδαμῶς ὑπάρχον ἐν τῇ φύσει, μηδαμῶς διακρινόμενον ὡς ἴδιόν τι διὰ τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ὀρίων, ἀλλὰ τεχνητὴ τοῦ ἀνθρώπου διαίρεσις, ἀναγραφομένη μόνον ἐν τῷ χάρτι καὶ ὑποκειμένη ἐκάστοτε εἰς τροποποιήσεις, κατὰ τὰς ἰδέας καὶ ὀρέξεις τῶν κατὰ καιροὺς κυβερνήσεων.

Διατὶ λοιπὸν νὰ μὴ διδάξωμεν εἰς τὸν μαθητὴν τὴν Πελοπόννησον, τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, πράγματα φυσικὰ καὶ πραγματικά, ἀλλὰ νὰ σχεδιάζωμεν ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, καὶ νὰ ἀναγκάζωμεν τοὺς μικροὺς παῖδας εἰς ἀντιγραφὴν καὶ ἀπομίμησιν σχημάτων μὴ ὑπαρχόντων ἐν τῇ πραγματικότητι, ἀλλ' ἰδανικῶν καὶ ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἐφ' οὗ ἔχει χαραχθῆ ὁ σχετικὸς περὶ τῆς διοικητικῆς διαιρέσεως νόμος; εἰς ἐπίμετρον δὲ νὰ περιπλέκωμεν καὶ ἐπισκοτίζωμεν τὸν μαθητικὸν νοῦν διὰ τῶν πολλῶν καὶ ἀνυπάρκτων τούτων σχημάτων, ἐνῶ δι' ὀλίγων μόνον φυσικῶν καὶ πραγματικῶν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν τὸ ἔργον μας; περὶ δὲ τῆς διοικητικῆς διαιρέσεως νὰ ὀμιλήσωμεν τελευταίως ὡς περὶ κατὰ συνθήκην κρατοῦντος πράγματος καὶ μεταβαλλομένου κατὰ τὰς παρυσιαζόμενας ἀνάγκας τῆς διοικήσεως;

Ἡ ὁδὸς αὕτη εἶνε ἡ μόνη φυσικὴ, ἢ φυσικῶ-

τάτη, ἀλλὰ καὶ ἡ μόνη κατάλληλος διὰ τὴν ἀπλὴν μορφήν, ὅφ' ἦν δέον νὰ ἐπιδιδάσκωμεν ὅπως τὰ τοιαῦτα μαθήματα εἰσαγάγωμεν εἰς τὰ ἀπαλά πνεύματα τῶν μικρῶν ἡμῶν μαθητῶν· διότι ἐντὸς 4 τὸ πολὺ μηνῶν θὰ δυνήθωμεν νὰ καταστήσωμεν αὐτοὺς κατόχους τῶν ἀναλόγων πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτῶν γεωγραφικῶν γνώσεων· αἱ δὲ γνώσεις αὗται δυσκόλως θὰ λησμονηθῶσι, καὶ δὲν θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν λυπηρὰν θέσιν νὰ ἐρωτήσωμεν μαθητὰς τοῦ παρελθ. σχολικοῦ ἔτους καὶ νὰ μείνωμεν ἄνευ ἀπαντήσεως ἢ νὰ δεχθῶμεν σφαλῆρας τοιαύτας, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ σύστημα τῆς κατὰ νομοὺς διδασκαλίας καὶ τῆς πλησμονῆς τῆς ὕλης. — Καὶ τί ἐκέρδιμας, ἐὰν μὲ τοσαύτας λεπτομερείας ἐδιδάξας τὴν ὅλην γεωγραφίαν, ὃ δὲ μαθητῆς σου μετὰ ἐν ἔτος ἐπισκοπίσει ὅλας αὐτὰς ἐν τῷ πνεύματι τοῦ καὶ δὲν ἐνθυμείται πλέον ἢ ἀμυδρά τινα καὶ ἐσκοτισμένα; Μήπως εἶτε εἰς ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια εἶτε κατὰ τὸν βίον τοῦ δὲν θὰ δυνήθῃ νὰ αὐξήσῃ καὶ πλουτίσῃ τὰς γνώσεις τοῦ; ἐὰν κατάρθωσας νὰ ἐμποτίσῃς αὐτῷ τὴν θέρμην τοῦ ἐνδιαφέροντος; — Θὰ ἔχῃς δὲ εἶτα καιρὸν, κατὰ τὸ ἀνωτέρω σύστημα, νὰ διδάξῃς γενικώτερον καὶ περὶ τῶν ὑποδούλων ἐπαρχιῶν ὡς ἑξῆς:

Ἡπειρος καὶ Ἀλβανία. Μακεδονία. Θράκη. Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία. Τὰ λοιπὰ κράτη τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου.

Περὶ τῆς Εὐρώπης εἰς δύο ἢ τρία μαθήματα, ἦτοι: Τὰ ὄρια, τὰς χερσονήσους, τὰς θαλάσσας, τὰ πελάγη, τοὺς κόλπους, τὰς νήσους. Τὰ σπουδαιότατα τῶν ὄρειων καὶ τοὺς μεγίστους τῶν ποταμῶν. Τὰ κυριώτερα κράτη μὲ τὸν πληθυσμὸν καὶ τὰς πρωτεύουσας.

Περὶ τῶν λοιπῶν ἡπείρων, τῆς θέσεως αὐτῶν, τοῦ σχήματος, τοῦ σχετικοῦ μεγέθους, τοῦ πληθυσμοῦ κτλ.

Περὶ τῶν ὠκεανῶν. Περὶ τοῦ σφαιροειδοῦς τῆς Γῆς κτλ. ἀναγκαιοτάτων τῷ λαῷ ἐκ τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας γνώσεων.

Ἐχομεν μάλιστα τὴν ἰδέαν, ὅτι, ἐπειδὴ αἱ τοιαῦται τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας γνώσεις εἶνε σπουδαιόταται ὑπὸ εἰδολογικῆν ἐποψίν καὶ μορφωτικώταται διὰ τὸν λαόν, τὸ δὲ δημοτ. σχολεῖον, καθὼ ἰδίον τι καὶ αὐτοτελές, πολίτας ἀρτίως ὁπωσοῦν μεμορφωμένους προώρῃται νὰ παρασκευάζῃ, θὰ ἦτο καλὸν ἐκλεγόμεναι καὶ λεπτομερῶς ὁπωσοῦν καταριθμοῦμεναι ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο κύκλους, ὅπως γένην δυνατόν νὰ διδάσκωνται πλατύτερον εἰς τοὺς μαθητὰς. Ἐπὶ τὴν ἀπλὴν δὲ μορφήν, περὶ τῆς ὁποίας συνεχῶς λόγον ποιούμεθα εἰς τὴν παρούσαν καὶ ἦν πάντοτε ὑπ' ὅψιν ἔχομεν, καθορίζοντες ὡς καθορίζομεν τὴν ὕλην, νομίζομεν ὅτι πολλὰς δυνάμεθα νὰ διδάξωμεν καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω γνώσεων, ὅσας θὰ εἶδει νὰ γνωρίζῃ τις διὰ

νὰ δύναται νὰ καταριθμηθῇ εἰς τοὺς μεμορφωμένους ἀνθρώπους. Καὶ βεβαίως εἶνε καὶ τοῦτο ἐν ἀπὸ τὰ μεγάλα προσόντα τοῦ ἀνωτέρω ὑποδειχθέντος συστήματος ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας, ὅτι θέλει ἐπιτραπῆ εἰς ἡμᾶς νὰ διδάξωμεν πλήρη τὴν γεωγραφίαν εἰς τοὺς μαθητὰς μας—τοὺς μὴ ἀκολουθήσαντας κατὰ τὰς ἀνωτέρω σπουδὰς, ὡς εἶπομεν, ἀλλ' ἀσχοληθσομένους μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν ἔργα—ὥστε νὰ ἔχωσιν οὗτοι ἀπλὴν μὲν ἀλλὰ καθαρὰν καὶ σαφῆ ὅπωςδὴποτε ἰδέαν τῆς πατρίδος, τοῦ κόσμου ἐν γένει καὶ τῆς θέσεως αὐτῶν ἐν τῷ σύμπαντι· ἐνῶ ἐργαζόμενοι κατὰ τὸ σύστημα τῆς πλησμονῆς τῆς ὕλης, ἢ ἀτελεῖ γεωγραφικῆν μόρφωσιν θέλομεν παράσχῃ εἰς τοὺς μετ' ὀλίγον πολίτας, ἢ, ἐὰν ἰδιαζόντως ἀγαπῶμεν τὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας καὶ ἐπιχειρήσωμεν νὰ τὸ διδάξωμεν πλήρως, θέλομεν ἐργασθῆ ἐπὶ ζημίᾳ ἑτέρων μαθημάτων.

Ἴδου δὲ ὅποια νομίζομεν ὡς μαθήματα ἀναγκαϊότατα ἐκ τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας, ἅτινα δύναται νὰ διδάχθῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ.

Α'. Κύκλος.

Τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς. — Ὑδατα καὶ ξηρά. — Κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονά της· ἡμέρα καὶ νύξ. — Πόλοι, ἰσημερινός. — Μεγάλοι καὶ μικροὶ κύκλοι ἐπὶ τῆς σφαίρας. — Πῶς εὐρίσκεται ἡ ἀπόστασις ἐνὸς τόπου ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἦτοι τὸ πλάτος. — Μέτρησις μιᾶς μοίρας εἰς χιλιόμετρα. — Πῶς εὐρίσκεται ἡ μεσημβρία ἐνὸς τόπου. — Πολικὸς ἀστὴρ, μεσημβρινός. Ἡλιακὸν ὠρολόγιον. — Ἡ διαφορὰ τῶν ὥρων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς ὑδρογείου σφαίρας. — Πῶς δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν τὸ μήκος ἐνὸς τόπου διὰ τοῦ ὠρολογίου. — Παραδείγματα· ὡς λ. χ. εἰς πλοίαρχος ἐν μέσῳ τοῦ ὠκεανοῦ, πῶς οὗτος διὰ τῆς εὐρέσεως τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους δύναται νὰ γνωρίζῃ τὴν θέσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκεται. — Ναυτικὴ πυξίς. — Ἡ Σελήνη (δορυφόρος). — Τροχία αὐτῆς περὶ τὴν γῆν. — Φάσεις. — Ἐκλείψεις.

Β'. Κύκλος.

Διατὶ περὶ τὸν ἰσημερινὸν ἡ θερμότης εἶνε μεγαλύτερα, καθ' ὅσον δὲ ἀπομακρυνόμεθα ἐκαστέρωθεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόλους ἐλαττοῦται. — Διαίρεσις τῆς ὑδρογείου σφαίρας εἰς ζῶνας (διακεκαυμένην, εὐκράτους, κατεψυγμένης). — Περὶ τοῦ Βορείου καὶ Νοτίου πολιτικοῦ κύκλου. Διατὶ ὁ Ἰσημερινός καλεῖται οὕτω καὶ διατὶ εἰς τοὺς πόλους ἡ νύξ διαρκεῖ ἐπὶ ἑξ μῆνας καὶ ἡ ἡμέρα ἐπίσης (κατανόησις τοῦ ἀποτελέσματος τούτου δι' ἐποπτικῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ πῶς ἡ Γῆ περιστρέφεται ἐτησίως περὶ τὸν ἥλιον). — Κατανόησις διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου πῶς σχηματίζονται

αἱ τέσσαρες ἐποχαὶ τοῦ ἔτους. Πορεία τῆς γῆς κατὰ τὴν ἐνιαύσιον αὐτῆς κίνησιν περὶ τοῦ Ἡλίου, ἦτοι περὶ τῆς ἐκλείπτικῆς. — Ἡμερολόγιον — Ἰσημερία. — Ἡλιοστάσια. — Ἡλιακὸν σύστημα. — Ἀστερισμοί. — Πλανῆται καὶ ἀπλανεῖς. — Κομήται. — Βολίδες, ἀερόλιθοι, διάττοντες. — Τὸ Σύμπαν.

Ἐννοεῖται ὅτι κατὰ τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας ἀνάγκη νὰ γίνηται σκόπιμός τις προπαρασκευῆ, ὅπως τὸ πνεῦμα τοῦ μαθητοῦ προτοιμάζηται πρὸς εἰσδοχὴν τῶν ἀνωτέρω γνώσεων. Τοιαύτη λ. χ. δύναται νὰ γίνῃ εἰς τὰ περὶ τοῦ κλήματος τῶν διαφορῶν χωρῶν, εἰς τὰ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς κτλ.

Τῆς διδασκαλίας δὲ τοῦ Β' κύκλου θέλει προηγηθῆ μικρά τις ἐπανάληψις τῶν τοῦ Α' κύκλου, καὶ ἰδίᾳ ἐκείνων ἅτινα θεωροῦνται ἀπαραίτητα διὰ τὴν κατάληψιν διαφορῶν μαθημάτων περιλαμβανόμενων ἐν τῷ Β' κύκλῳ.

Τὰ περὶ ἰδιαιτέρας δὲ μεθόδου πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἀνωτέρω γνώσεων ἀποφεύγομεν ἐνταῦθα, ὡς ἄσχετα μὲ τὸ πραγματευόμενον θέμα, οἷκεῖα δὲ βεβαίως εἰς τοὺς κ. συναδέλφους.

Διὰ τοῦ συστήματος λοιπὸν τούτου διδάσκομεν μὲν ὑπὸ ἀπλὴν μορφήν, ὅσα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ μαθητοῦ ἀρμόζει νὰ διδάχθῶσιν οὕτω ἔχομεν ὅμως ἐξ ἄλλου καὶ τὸ ἕτερον πλεονέκτημα ὅτι μᾶς περισσεύει ὡς ἐκ τούτου χρόνος νὰ διδάξωμεν καὶ ἑτέρας γνώσεις χρησιμωτάτας, ἅς ἄλλως θὰ ἤμῃκα ὑποχρεωμένοι μὲ λύπην μας νὰ παρίδωμεν, ἐλλείψει χρόνου, καὶ εἰς ἃς καταλέγονται οὐ μόνον αἱ ἀνωτέρω φυσικομαθηματικά καὶ αἱ ἀπαραίτητοι τῆς γλωσσικῆς μορφώσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς φυσικῆς πειραματικῆς καὶ ἄλλαι πολλάί.

Ἡθέλομεν ἴσως ἐνδιατρίψῃ πολὺ, ἐὰν εἰσηρχόμεθα εἰς λεπτομερείας καὶ ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ μαθήματα, καὶ διὰ τοῦτο νομίζοντες ὅτι σαφῶς ἐξηγήθημεν καὶ ἀρκετὰ εἶνε τὰ παρατεθέντα παραδείγματα, ὅπως ἐξ ἀναλογίας σκεπθῆ τις καὶ διὰ τὰ λοιπὰ, κλείομεν τὴν παρούσαν μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οὐχὶ ἀσκόπως ἀπησχολήσαμεν τοὺς ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μας συναδέλφους, ἔστω καὶ ὅτι ἐν μέρει ἐσκέφθημεν σφαλῆρως.

Ἐν Κερκίρα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΡΙΒΒΛΑΣ

Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΙ

Ἡ ἐπωνυμία δημοτικῶν τοῦ σχολεῖου τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως εἶνε ἄγνωστος ἐν Μακεδονίᾳ, ὡς καὶ εἰς τὰς πλείστας τῶν ὑποδούλων χωρῶν. Ἄντι ταύτης τὰ μὲν δημοτικά

σχολεῖα τῶν ἀρρένων τὰ λειτουργοῦντα εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὰς κώμας καὶ εἰς τινὰ πολυπληθῆ χωρία ὀνομάζονται ἀσικαὶ σχολαί, τὰ δὲ λειτουργοῦντα ἐν τοῖς μικροῖς χωρίοις ὀνομάζονται γραμματοδιδασκαλεῖα. Τὰ σχολεῖα τῶν θηλέων τὰ μὲν πληρέστερα ὀνομάζονται παρθεναγωγεῖα, τὰ δὲ ἀτελέστερα νηπιαγωγεῖα.

Αἱ ἀσικαὶ τῶν ἀρρένων σχολαὶ σύγκεινται συνήθως ἐκ τάξεων ἑξ, ἀντιστοιχοῦσαι περίπου πρὸς τὰ ἐνταῦθα πλήρη δημοτικά σχολεῖα. Ἄλλ' ἐνίοτε εἰς τὰς ἑξ ταύτας τάξεις προστίθεται καὶ ἑβδόμη καὶ ὄγδοη, ἵνα αἱ ἐξ αὐτῶν ἀποφοιτῶντες ἔχωσι πληρεστέραν μόρφωσιν, ἢ, ἐὰν πρόκειται νὰ καταταχθῶσιν εἰς γυμνάσιόν τι, κερδήσωσιν ἐν ἡ δύο ἔτη ἐγγραφόμενοι εἰς ἀνωτέραν τάξιν.

Τὰ γραμματοδιδασκαλεῖα σύγκεινται συνήθως ἐκ δύο ἢ τριῶν τάξεων καὶ λειτουργοῦσιν εἰς τὰ ὀλιγοπληθῆ χωρία.

Τὰ παρθεναγωγεῖα σύγκεινται τὸ πολὺ ἐκ τάξεων ἑξ, ἀντιστοιχοῦντα καὶ ταῦτα πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν πλήρη δημοτικά σχολεῖα τῶν θηλέων. Ἄλλ' ὡς συμβαίνει καὶ ἐνταῦθα, πλήρη σχολεῖα θηλέων νὰ μὴ σχηματίζωσι διὰ διαφορῶν λόγους πέμπτην καὶ ἕκτην τάξιν, τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ἐν Μακεδονίᾳ. Τὰ πεντάτακτα λοιπὸν καὶ τετράτακτα παρθεναγωγεῖα δὲν εἶνε καὶ ἐκεῖ σπάνια.

Τὸ νηπιαγωγεῖον εἶνε ὅλως ἰδιόρρυθμον καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπιβαλλόμενον σχολεῖον. Λειτουργοῦσι τοιαῦτα καὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία. Καὶ τὰ μὲν λειτουργοῦντα ἐν ταῖς πόλεσι περιλαμβάνουσι παῖδας ἑκατέρου τῶν φύλων μέχρι τοῦ 7ου ἔτους, τὰ δὲ λειτουργοῦντα εἰς μικρὰ χωρία περιλαμβάνουσιν οὐ μόνον παῖδας ἑκατέρου τῶν φύλων τῆς μνημονευθείσης ἡλικίας, ἀλλὰ καὶ κοράσια μᾶλλον ἡλικιωμένα, τὰ ὅποια πολλάκις ἀποτελοῦσι πρώτην, δευτέραν ἐνίοτε δὲ καὶ τρίτην τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολεῖου.

Τὰ νηπιαγωγεῖα εἶνε σχολεῖα τῆς ἀνάγκης, ἀπαραίτητα ἐν Μακεδονίᾳ διὰ δύο κυρίως λόγους. Γνωστὸν εἶνε ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας εἰς ἄλλα μὲν τμήματα τῆς χώρας ταύτης εἶνε ἑλληνοφώνοι, εἰς ἄλλα δὲ βουλγαροφώνοι. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἑλληνοφώνους πληθυσμούς τὸ νηπιαγωγεῖον δὲν ἔχει οὐδένα ἄλλον προορισμὸν ἢ τὸν γενικόν, ὃν ἐπιδιδάσκουσι τὰ τοιαῦτα ἰδρύματα. Ἐξαιρέσει μόνον ἀποτελεῖ εἰς τὰς πόλεις, ἐνθα ὑπάρχουσι πληθυσμοὶ ποικίλης ἐθνικότητος, ὡς π. χ. ἐν Θεσσαλονίκῃ, Σέρραϊς, Βιτωλίοις κλπ. Εἰς τὰς πόλεις ταύτας αἱ ποικίλαι προπαγάνδαι πυρετωδῶς ἀγωνίζονται νὰ προσελκύωσι παῖδας ἐκ νεαρωτάτης ἡλικίας, ἰδρύουσαι σχολεῖα εἰς πάσας τὰς συνοικίας. Αἱ ἑλληνικαὶ λοιπὸν κοινότητες, ἵνα ἀποτρέψωσι τὸν κίνδυνον τούτον, περισυλλέγουσι τοὺς παῖδας εἰς τὰ ὑπ' αὐτῶν συστηθέντα νηπιαγωγεῖα, εἰς τὰ ὅποια προσαρτῶσιν

ένιστε και πρώτην τάξιν δημοτικού σχολείου, ἐν δὴλ. τὸ παρθηναγωγεῖον τυγχάνη μακρὰν πωσ κείμενον.

Ἄλλ' εἰς τοὺς βουλγαροφώνους πληθυσμούς τὸ νηπιαγωγεῖον εἶνε ἴδρυμα πολλῶ ἀναγκαιότερον. Ὁ παῖς ἐξερχόμενος ἐκ τῶν κόλπων τῆς βουλγαροφώνου οἰκογενείας του ὁμιλεῖ μόνον τὴν τοπικὴν ἐκείνην γλῶσσαν, ἢ ὅποια ἀποκαλεῖται μὲν συνήθως βουλγαρική, ἀλλ' ἢ ὅποια δὲν εἶνε ἢ ἐν Βουλγαρίᾳ λαλομένη. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ποῖς, ἀδαῆς οὕτω τῆς ἐλληνικῆς, κατετάττετο εὐθὺς εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, δύναται τις νὰ φαντασθῇ τὴν δυσχερείαν, καθ' ἧς οἱ διδάσκαλοι θὰ προσέκρουον πρὸς ῥύθμισιν τῆς διδασκαλίας των. Μεταξὺ λοιπὸν τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ σχολείου τάσσεται τὸ νηπιαγωγεῖον, τὸ ὅποιον παραλαμβάνον τοὺς παῖδας ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους καὶ προποιοῦν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ἐπὶ δύο ἢ τρία ἔτη διαδιβάξει τούτους εἰς τὴν ἀστικὴν σχολὴν ἢ εἰς τὸ παρθηναγωγεῖον, κεντημένους ὑλικὸν τι τοῦλάχιστον ἐκ τῆς ἐλληνικῆς γλῶσσης. Τὰ ἐν βουλγαροφώνοις λοιπὸν χώρσι νηπιαγωγεῖα ἐκπληροῦσι διττὸν σκοπὸν, καὶ τὴν προπὸνῃσιν δηλ. εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐλληνικῆς γλῶσσης καὶ τὴν προσφύλαξιν τῶν παίδων ἀπὸ τῆς ξένης προπαγάνδας. Μέχρι τοῦ 1899 τὰ νηπιαγωγεῖα ταῦτα παρὰ πᾶσαν τὴν πρίθυμον τῶν διδασκουσῶν μέριμναν ἡστόχουν κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ σκοποῦ των ἕνεκα τῆς πλημμελοῦς μεθόδου τῆς ἐφαρμοζομένης εἰς αὐτά. Παραγνωρισθέντος δηλ. τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, αἱ νηπιαγωγοὶ ἐδίδασκον ἀνάγνωσιν καὶ κεφάλαια ὀλόκληρα ἐκ τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης καὶ ἐπέβαλλον τὴν ἀπομνημόνευσιν μακροσκελῶν ποιημάτων καὶ μακροσκελεστέρων διαλόγων, ἵνα ἐπιδειξώσι τὰς μαθηρίας των κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν σχολείων τελοῦμένην τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν ἐξετάσεων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ εἰς τὰ νηπιαγωγεῖα φοιτῶντες βουλγαροφώνοι παῖδες ἠγνόουν παντάπασιν τὴν ἐλληνικὴν, ἀπεμνημόνευον τὰ διδασκόμενα ἀσυνειδήτως, τὰ ὅποια ὡς φωνογράφοι στομφοδῶς ἐξήγγελλον, ἕνευ ἐπιγνώσεως οὐδεμιᾶς τοῦ περιεχομένου. Ἐπακολούθημα τῆς μηχανικωτάτης ταύτης διδασκαλίας ἦτο, ὅτι μετὰ διετὴ καὶ τριετὴ φοιτησιν εἰς τὰ λεγόμενα ταῦτα νηπιαγωγεῖα κατετάσσοντο εἰς τὴν ἀστικὴν σχολὴν οἱ παῖδες, ἢ εἰς τὸ παρθηναγωγεῖον τὰ κοράσια μὴ φέροντες γλωσσικὸν ἐφόδον οὐδὲ πεντηκοντάδα λέξεων. Ὁ κύριος λοιπὸν σκοπός, ἢ ἄσκησις δηλ. εἰς τὸ ἐλληνιστὶ διαλέγεσθαι παρεμελεῖτο οὐχὶ τόσον διὰ τὴν ἀπροθυμίαν τῶν νηπιαγωγῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄλλειψιν μεθόδου καὶ διὰ τὴν ἀξίωσιν τῶν κοινοτήτων τοῦ νὰ ἐμφανίζωνται κατὰ τὰς ῥηθείσας ἐστᾶς τὰ νῆπια φθιγγόμενα διαλόγου καὶ ποιήματα.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1900 ἐλήφθη ἡ προσήκουσα μέριμνα πρὸς εὐστοχον χρησιμοποίησιν πολυτίμου χρόνου καὶ μεγάλων τῶν νηπιαγωγῶν μύχθων. Συνετάχθη δηλ. καὶ ἐνημερωθῆ συντομον πρόγραμμα καὶ ἐδίδθησαν βραχεῖαι ἐγγραφαι ὁδηγίαι εἰς τὰς διδασκαλίσσας, αἱ ὅποιαι κυρίως ἀπεβλέπευσιν εἰς τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν. Κατὰ τὰς ὁδηγίας ταύτας τὸ κύριον ἔργον τῆς νηπιαγωγῆς, καταργουμένης τῆς μέχρι σήμερον ἐπικρατούσης μηχανικῆς διδασκαλίας, εἶνε ὁ διάλογος μετὰ τῶν παίδων ἐπὶ θεμάτων τοῦ κοινοῦ βίου. «Ὁ συνεχὴς μετὰ τῶν παίδων διάλογος» ἐγγραφεν ὁ συντάκτης τῶν ὁδηγιῶν τούτων ἐπὶ θεμάτων τοῦ κοινοῦ βίου καὶ τῆς κοινῆς χρήσεως θὰ ἐξοικειώσῃ τοὺς παῖδας ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε νὰ κατασταθῇ αὐτὴ εἰς αὐτοὺς μητρική. Ἄλλ' ἢ νηπιαγωγός δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι ἡ γλῶσσα τότε μόνον εἰσδύει εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ διδασκόμενου, ὅταν αὐτὴ διδάσκηται φυσικῶς, ὡς δηλ. λαλεῖται, καὶ οὐχὶ τεχνητῶς, με ἐπιτετηθευμένης δηλ. λέξεις καὶ φράσεις. Αἱ λέξεις ὅθεν ἀνάγκη νὰ λαμβάνωνται ἐκ τῆς συνήθους λαλιᾶς οὐδὲ πρέπει νὰ ἀποφεύγη ἡ νηπιαγωγὸς καὶ ξένας τινὰς λέξεις, ὡς ἡ χρῆσις καθιέρωσεν εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν.»

Ἐν ταῖς ἀστικαῖς σχολαῖς πρόγραμμα ἐφαρμόζεται περίπου τὸ αὐτό, εἶον καὶ ἐν ταῖς ἐνταῦθα σχολαῖς. Εἰς τὰ σχολεῖα τῶν βουλγαροφώνων χωρῶν ἡ διδασκαλία ἀπεβαίνει ἐπιπονωτάτη καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, διότι, ὡς ἐλέχθη, οἱ μαθηταὶ κατατάσσονται τελειῶς σχεδὸν ἀπροπαρασκευαστοὶ εἰς τὴν γλῶσσαν. Εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις καὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων παρετηρεῖτο τὸ αὐτὸ ἐλάττωμα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἶον καὶ ἐν τῷ νηπιαγωγείῳ. Οἱ παῖδες δηλ. ἐδιδάσκοντο ὀλόκληρα κεφάλαια ἐκ τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης μηχανικώτατα, χωρὶς δηλ. νὰ ἐνωσῶν οὔτε τὰς ἀπεμνημονεύμας εἰς αὐτοὺς ἐρωτήσεις οὔτε τὰς κατὰ συνθήκην διδόμενας ὑπ' αὐτῶν ἀποκρίσεις. Ἐνεκα τῆς πλημμελοῦς ταύτης μεθόδου, ἧς τὰ ἴχνη ἐφαίνοντο καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἐδιδάσκετο ὡς γλῶσσα ξένη καὶ τεχνητῶς, ἐλάχιστα ἐπέδρασε γλωσσικῶς τὸ σχολεῖον εἰς τοὺς πληθυσμούς ἐκείνους. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1900 ἐλήφθη ἐπίσης μέριμνα περὶ εὐστοχωτέρας κατευθύνσεως τῆς διδασκαλίας καὶ εἰς τὰς ἀστικὰς σχολὰς συνταχθέντος καὶ δημοσιευθέντος ἀναλυτικῶν μαθημάτων προγράμματος καὶ δοθεισῶν ἐπαρκῶν ἐγγράφων ὁδηγιῶν. Διὰ τῶν ὁδηγιῶν τούτων σκοπεῖται κυρίως ἡ καταπολέμησις τοῦ μηχανισμοῦ. Κατεδείχθη εἰς τοὺς διδασκάλους, ὅτι κύριος σκοπός τοῦ σχολείου εἶνε ἡ διάδοσις τῆς ἐλληνικῆς γλῶσσης εἰς τοὺς βουλγαροφώνους πληθυσμούς. «Οἱ διδάσκαλοι τῶν ἀλλογλῶσσων με-

ρῶν» ἐγγραφεν ὁ συντάκτης τῶν ὁδηγιῶν ἐκείνων «δέον νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψει ὅτι ἢ ἐπὶ πολλὰ ἔτη γινομένη μηχανικὴ διδασκαλίᾳ σπουδαίως παρεκώλυσε τὴν πρόδον τῆς γλώσσης καὶ ὅτι παντὶ σθένει πρέπει νὰ ἀρθῇ τὸ ἄτοπον τοῦτο. Ἐτι δέ, ἵνα ἡ διδασκόμενη γλῶσσα κατασταθῇ μητρική, εἰς τοὺς παῖδας, δέον νὰ μὴ διδάσκηται αὐτὴ ψυχρῶς, ἀτόμως καὶ ὡς τις ξένη, ἀλλὰ νὰ εἰσδύη εἰς τὴν συνείδησιν αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο δέον οἱ διδάσκαλοι νὰ μὴ θηρεύωσι λέξεις ἐκ τῆς ἄγαν καθαρουσύσης, τὰς ὅποιαις ὁ παῖς ἠλικιωμένος καὶ μεθ' ἐλληνισφῶν ἀναστρεφόμενος δὲν θὰ ἀκούσῃ, ἀλλὰ μᾶλλον λέξεις συνήθους χρήσεως. Πρὸς τοῦτο δέον νὰ διαλέγονται ἀδιαλείπτως μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτῶν οἱ διδάσκαλοι οἰκείως καὶ νὰ ἐπιπτεῖωσι προσηκόντως, ὥστε καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου νὰ λαλῶσιν οὔτοι μόνον τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Πλὴν τέλος τῶν ἄλλων σκοπῶν, οὗς ἐπιδιώκει τὸ σχολεῖον, ἢ γλωσσικὴ πρόδον δέον νὰ εἶνε τὸ κέντρον. πρὸς ὃ νὰ κατευθύνῃ ἡ διδασκαλία πάντων τῶν μαθημάτων».

Ἐν ταῖς ἀστικαῖς σχολαῖς τῶν βουλγαροφώνων χωρῶν ὡς καὶ ἐν ταῖς παρθηναγωγεῖσι ἐκανονίσθη νὰ διδάσκηται μόνον ἢ νέα ἐλληνικὴ γλῶσσα, ἀποκλεισθείσης ἐν ταῖς ἀνωτέροις τάξεσι τῆς ἀρχαίας πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως. Ἐν ταῖς ἀστικαῖς ὅμως τῶν ἐλληνισφῶν χωρῶν ἐκανονίσθη ἡ διδασκαλία καὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἀπὸ τοῦ Β'. ἐξομήνου τῆς Ε'. τάξεως.

Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ κύκλος τῶν μαθημάτων εἶνε περίπου ὁ αὐτὸς ἐν ταῖς ἀστικαῖς σχολαῖς τῆς Μακεδονίας εἰς καὶ ἐν ταῖς ἐνταῦθα. Τὸ μάθημα τῆς γυμναστικῆς μόνον παραλείπεται παντοῦ σχεδὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας δι' εὐνήτους λόγους.

Μελλόντες νὰ διαλάβωμεν περὶ τοῦ διδασκόντος προσωπικοῦ ἀνάγκη νὰ προπαρατηρήσωμεν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου καθ' ἅπασαν τὴν χώραν καὶ δι' εἰς τὰ χωρία τὰ κατοικούμενα ὑπὸ μικτῶν πληθυσμῶν εἶνε δυσχερέστατον. Καὶ αἱ δυσχερεῖαι δὲν προβάλλονται τόσον ἐκ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς, ἢ ὅποια ἀπὸ αἰῶνων ἤδη ἐθισθεῖσα εἰς τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα αἰσθάνεται σιθασμὸν τινα πρὸς αὐτά, ὅσον ἐκ τῶν ξένων προπαγανδῶν καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν ὄρων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ὁ διδάσκαλος καὶ ἡ διδάσκαλος διαβιοῖ. Τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα εἰς τοὺς βουλγαροφώνους ἰδίᾳ πληθυσμούς εἶνε τὸ κάρφος τῶν ὀφθαλμῶν τῶν σχισματικῶν καὶ ἐνισχυτῶν τῶν σερβικῶν πληθυσμῶν. Κατὰ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ὑποστηρίζοντων τὰ ἐλληνικὰ ἐν γένει σχολεῖα στρέφονται κυρίως πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι τῶν ὁπαδῶν τοῦ βουλγαρικοῦ κοιμητάτου τῶν κρυφίων καὶ τῶν φανερῶν. Τοὺς διδασκάλους ζητοῦσι νὰ ἐξοντώσωσι, μὴ ἀπαξιούντες νὰ διευθύνωσι τὰ δολοφάνα ὄπλα των καὶ κατὰ τῶν διδασκαλισσῶν αὐτῶν. Εἰς λοιπὸν κίν-

δυνος ἀμέσως ἀπειλῶν αὐτοὺς εἶνε ὁ ἐκ τοῦ ἀγρίου φυλετισμοῦ ἀνταγωνισμοῦ προερχόμενος. Ἄλλας πικρίας ποτίζονται πολλάκις οἱ διδάσκαλοι ἐκεῖνοι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ὁμοφύλων. Αἱ συνήθειαι τοπικαὶ ἐριδες ἐκρήγνυνται οὐχὶ ὀλιγάκις κατὰ τῶν κεφαλῶν τῶν διδασκάλων. Ἐὰν λοιπὸν προσθέσῃ τις εἰς ταῦτα καὶ τὰς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἔργου πηγαζούσας εἰς τὴν χώραν ἐκείνην δυσχερείας, ἐὰν προσθέσῃ, ὅτι διδάσκουσι συνήθως ἐντὸς δικαστηρίων ἀκαταλήλων καὶ ἔχουσι κατὰ τὸ πλεῖστον σπάνιν τῶν παιδευτικῶν μέσων, δηλ. τῶν καταλήλων σκευῶν καὶ τῶν ἀναγκαιῶν ὀργάνων τῆς διδασκαλίας, δύναται νὰ ἔχη ἀμυδρὰν εἰκόνα τῆς οὐχὶ εὐρέστου θέσεως τῶν προμάχων ἐκείνων τῶν ἐθνικῶν. Ἄλλ' ὅμως καὶ παρὰ πᾶσας τὰς δυσχερείας ταύτας, ἐφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐκπληροῦσι κατὰ τὸ πλεῖστον πιστότατα τὴν ἀνατεθειμένην αὐτοῖς ἐντολήν, εἰ καὶ ἡ μόρφωσις των καὶ ἡ πρὸς τὸ διδασκαλικὸν ἔργον προπαρασκευῆ των δὲν εἶνε ἐπαρκής.

Διότι οἱ πλεῖστοι τῶν εἰς τὰς ἀστικὰς σχολὰς ὑπηρετούντων διδασκάλων εἶνε ἀπόφοιτοι τῶν ἐλληνικῶν γυμνασίων τῆς Μακεδονίας· τὸ ὃ' αἴτιον εἶνε τὸ ἐξῆς:

Ἐν Μακεδονίᾳ παρετηρήθη μεγάλη ἐλλειψὶς δημοδιδασκάλων. Ἄλλοτε ἐλειτούργουν ἐν Θεσσαλονικίᾳ καὶ Σέρραϊς διδασκαλεῖα τέλεια, αἱ ἀπόφοιτοι τῶν ὁποίων ἄριστα πεπαιδευμένοι διεσάρτησαν ἀνὰ τὰς διαφόρους τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης πόλεις εὐδοκίμως ἐργαζόμενοι. Ἄλλὰ ἐκ τούτων σήμερον ὀλίγοι οὐκ ἐπέλειπθησαν ἐν Μακεδονίᾳ, ἄλλων μὲν τραπέντων ἐπ' ἄλλα ἔργα ἄλλων δὲ ἀναλαβόντων ἀλλαγῆ διδασκαλικὴν ὑπηρεσίαν διὰ τὸ γλίσχρον τῆς ἐν ταῖς μακεδονικαῖς σχολαῖς μισθοδοσίας. Τούτων λοιπὸν ἐπαίσθητῶς ἐλαττωθέντων, κατελόμβανον τὰς κενὰς θέσεις διδάσκαλοι ἐρχόμενοι ἐκ τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος. Ἄλλὰ ἀπὸ τοῦ 1896, ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς δηλ. ἐνταῦθα τοῦ περὶ δημοτικῆς ἐκπαίδευσως ΒΤΜΘ' νόμου, εὐνόητον εἶνε ὅτι οὐδεὶς σχεδὸν τῶν διδασκάλων τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος ἀπεφάσισε νὰ ἀνταλλάξῃ θέσιν ἀσφαλῆ, βίον ἐλευθέρου καὶ ἄνετον, δικαίωμα συντάξεως πρὸς τὰς κατὰ πάντα μειονοκτούσας ἐν Μακεδονίᾳ θέσεις, ἀφ' οὗ ἄλλως τε καὶ ἡ μισθοδοσία, ἧτις ἠδύνατο νὰ εἶνε δέλεαρ εἰς τινὰς, δὲν διαφέρει τῆς ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι παρεχομένης, πολλαχοῦ δὲ καὶ ὑπολείπεται. Διὰ τοῦτο ὅσοι διδάσκαλοι προῆλθον ἐκ τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1896 ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ διὰ διαφόρους λόγους ἀπόβλητοι τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, πλὴν εὐαριθμῶν Μακεδόνων, οἱ ὅποιοι ἐκπαιδευθέντες ἐν τῇ διδασκαλίᾳ Θεσσαλίας συμπερὸν εἶχον νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὴν πατρίδα των.

Τὰς στερευσάσας λοιπὸν πηγὰς ἀναπληροῦσι κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ γυμνάσια, ὧν οἱ ἀπόφοι-

τοι διορίζονται εύθως δημοδιδάσκαλοι. Ἄλλα προφανές εἶνε ὅτι οἱ νέοι οὗτοι ἔχουσι μὲν ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν, ἀλλὰ στεροῦνται παντάπασιν καὶ τῶν ἀναγκαίων παιδαγωγικῶν γνώσεων καὶ τῆς προσηκούσης διδασκαλικῆς πείρας, ἄτε μὴ διδασκομένου οὐδενὸς παιδαγωγικοῦ μαθήματος ἐν τοῖς γυμνασίοις τῆς Μακεδονίας. Περιστὸν δ' εἶνε νὰ λεχθῆ, ὅτι οἱ νέοι οὗτοι, καίπερ κατὰ πλεῖστον φιλότιμοι καὶ φιλόπονοι, ἐν πολλοῖς ὅμως αὐτοσχεδιάζουσι ταλαντευόμενοι ἀνὰ πᾶν τῆς διδασκαλίας βῆμα καὶ ὁμὴ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη.

Τὸ κακὸν ὅμως ἦτο ἐτι χειρὸν εἰς τὰ μικρὰ χωρία, δηλ. εἰς τὰ γραμματοδιδασκαλεῖα. Γραμματοδιδάσκαλοι γλισχρότατα ἀμειβόμενοι ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν ἐντοπίων ἐλαχίστης ἢ οὐδεμιᾶς μορφώσεως εὐμοιρῶντων.

Σκέψις λοιπὸν ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ τούτου. Καὶ ἐκρίθη μὲν ὡς ὠφελιμωτάτη ἡ ἀνασύστασις τοῦ διδασκαλείου, ἀλλὰ καὶ ἔνεκα οἰκονομικῶν λόγων καὶ μάλιστα διότι ἀνάγκη ἐπαισθητοτέρα διδασκάλων ὑπῆρχεν εἰς τὰ μικρὰ χωρία τῆς Μακεδονίας, ἐνθα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπηρετῶσι διδασκαλισταὶ μὲ τὸν γλίσχρον μισθόν, ὃν αἱ κοινότητες χορηγοῦσι, κατελείφθη μὲν ἡ σκέψις τῆς συστάσεως διδασκαλείου, ἐκρίθη δ' ὠφελιμωτέρα ἡ σύστασις ὑποδιδασκαλείου ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Τὸ ὑποδιδασκαλεῖον λοιπὸν τοῦτο ἰδρυθὲν κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ λήξαντος σχολικοῦ ἔτους περιλαμβάνει μαθητὰς τροφίμους μόνον προσελθόντας ἐκ τῶν διαφόρων τῆς Μακεδονίας μερῶν. Οἱ μαθηταὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἔχοντες ὄριμον ἡλικίαν προὑπηρέτησαν ὡς γραμματοδιδάσκαλοι εἰς διάφορα σχολεῖα τῆς Μακεδονίας. Ὁ ἐσωτερικὸς ὀργανισμὸς, τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων κ. λ. π. ἔχουσι κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐνταῦθα ὑποδιδασκαλείοις. Τὸ διδάσκον προσωπικὸν ἐξελέγει ἐξ ἀριστοβαθμίων δημοδιδασκάλων ἀποφίτων τῶν ἐνταῦθα διδασκαλείων. Τάξεις ἰδρύθησαν συγχρόνως δύο, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ὑπερβαίνει τοὺς 50.

Οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ ὑποδιδασκαλείου τούτου εἶνε ὡς εἶπομεν, προσωρισμένοι νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὰ μικρὰ χωρία ὡς γραμματισταί. Ἐπὶ τοιαύτην ἐποψιν ἐπλήρωσε τὸ ἴδρυμα τοῦτο ἀνάγκη σπουδαιστάτην τῆς χώρας ἐκείνης.

Ἐκ τῶν διδασκαλιστῶν ἄλλαι μὲν εἶνε ἀπόφοιτοι τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Κω/πόλει διδασκαλείων τῶν θηλέων, ἄλλαι δὲ καὶ ὁμὴ αἱ πλεῖστα εἶνε ἀπόφοιτοι τῶν ἀνωτέρων τῆς Μακεδονίας παρθεναγωγίων καὶ μάλιστα τοῦ τῆς Θεσσαλονίκης.

Ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων καὶ διδασκαλιστῶν ποικίλλει ἀναλόγως τῆς εὐπορίας τῶν κοινοτήτων κυμαίνόμενος ἀπὸ 20 ὀθ. λίρ. ἔτησίως μέχρι 50,

τῶν δὲ γραμματοδιδασκάλων κατέρχεται πολλὰ καὶ εἰς 10 ὀθ. λίρ. ἔτησίως.

Ἐκ τοῦ πίνακος, τὸν ὁποῖον παρατίθειμεν ἐνταῦθα, καταφαίνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκάλων καὶ διδασκαλιστῶν ὡς καὶ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῶν δύο νομῶν τῆς Μακεδονίας. Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον περιελήφθησαν καὶ οἱ εἰς τὰ γυμνάσια φοιτῶντες μαθηταί, ὧν ἀφαιρουμένων ἐξάγεται ὅτι εἰς τὰ ποικίλου βαθμοῦ δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων ἐφοίτων κατὰ τὸ παρελθὸν σχολικὸν ἔτος 56843 μαθηταὶ διδασκόμενοι ὑπὸ 1343 δημοδιδασκάλων, δημοδιδασκαλιστῶν καὶ γραμματοδιδασκάλων. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἶνε ἡ εὐγλωττοτέρα ἀπάντησις εἰς τὰ ψεῦδη τῆς πρὸ ὀλίγου δημοσιευθείσης βουλγαρικῆς στατιστικῆς, διὰ τῆς ὁποίας παριστάνετο τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἐν μικρᾷ μειονότητι.¹

Γ. Α. ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ

ΑΙ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ²

[Κατὰ τὸν Λῶμποκ. — Μετάφρασις Θ. Φλωρᾶ.]

Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Συχνάκις λέγουσι ὅτι αἱ ὄραι φεύγουσι· ἀλλὰ δὲν εἶνε τόσοσιν αἱ ὄραι αἱ ὁποῖαι μᾶς φεύγουσι, ὅσων ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι τὰς χαρμιζόμεθα. Ὁ καιρὸς δὲ τὸν ὁποῖον μετεχειρίσθημεν ἡ ἐξώδευσάμεθα κακῶς εἶνε χειρότερα χαμένους, παρὰ ἐὰν ἐντελῶς δὲν τὸν εἶχαμεν. «Ἐφθεῖρα τὸν καιρὸν μου, λέγει ὁ Ῥιχάρδος ὁ Β΄, καὶ τώρα ὁ καιρὸς μὲ φθείρει, ἀφ' οὗ μ' ἔκαμεν ὠρολόγιόν μου».

«Ὅστις φροντίζει πῶς νὰ χρησιμοποίησῃ τὰς στιγμὰς του, λέγει ὁ Ἱερεμίας Τάυλορ, αὐτὸς θὰ φροντίσῃ καὶ ποῖαν συναναστροφὴν νὰ ἐκλέξῃ, θὰ φροντίσῃ ἐπίσης καὶ διὰ τὰς πράξεις του, ἐκ φόβου μὴ ἡ κακὴ συναναστροφὴ τὸν παρασύρῃ εἰς τὴν ματαιότητα καὶ εἰς τὴν ἀσωτείαν, ἐκ φόβου μὴ αἱ πράξεις του, οὔσαι ἐγκληματικά, ὠθήσωσι καὶ αὐτὸν καὶ τὸν καιρὸν του εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ μὴ λογαριασθῶσιν εἰς τὴν αἰωνιότητα».

Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου διαρκεῖ ἐβδομήκοντα ἔτη περίπου, πόσον ὀλίγα ὅμως ἐξ αὐτῶν ἀνήκουσι εἰς ἡμᾶς, πόσον ὀλίγα εἶνε εἰς τὴν κυριότητά μας, ἐὰν ἐξ αὐτῶν ἀφαιρέσωμεν τὰς ὄρας ποῦ ἐχρησιάσθημεν νὰ κοιμηθῶμεν, νὰ φάγωμεν, νὰ ἐνδυσθῶμεν, νὰ ἐκδυσθῶμεν, νὰ γυμνάσωμεν, νὰ περιποιηθῶμεν τὸ σῶμά μας κτλ.!

«Ἐξῆσα, ἔλεγεν ὁ Λάμπ, πεντήκοντα ὄνομαστικά ἔτη, ἀλλ' ἐν ἀφαιρέσει τὰς ὄρας τὰς ὁ-

¹ Ἐπετηρὶς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

² Συνέχειαν ἰδὲ σελ. 213.

ποίας ἐξῆσα διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ὄχι δι' ἐμέ, θὰ ἰδῆς ὅτι εἶμαι ἀκίμη πολὺ νέος ἄνθρωπος».

Ἄλλα φρονῶ ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀφαιρέσωμεν τὰς ὄρας τὰς ὁποίας ἔχομεν ζῆσει διὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκείνας, τὰς συχνάκις πολυαριθμούς, τὰς ὁποίας δὲν ἔχομεν χρησιμοποίησει οὔτε δι' ἡμᾶς οὔτε διὰ τοὺς ἄλλους.

«Ἐπάρχουν, λέγει ὁ Σενέκας, ὄραι αἱ ὁποῖαι μᾶς ἀφαιροῦνται, ἄλλαι αἱ ὁποῖαι μᾶς κλέπτονται καὶ ἄλλαι αἱ ὁποῖαι μᾶς διαφεύγουσι. Καὶ ἐν ᾧ μὲν εἶνε πολὺ εὐκόλον νὰ τὰς χάσωμεν, εἶνε ἀδύνατον πλέον νὰ τὰς ἐπανεῦρωμεν.

Εἶνε, τῷ ὄντι, ἄξιον ἀπορίας πόσας ἀθῶνας ἡδονὰς διασπαθίζομεν μὲ ἀπερὶσκεψίαν. Μία ἀνατολικὴ παροιμία λέγει ὅτι ἡμποροῦμεν μὲν ν' ἀποφύγωμεν τὰ κακά, τὰ ὁποῖα μᾶς στέλλει ὁ Οὐρανός, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει τρόπος ν' ἀποφύγωμεν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα προκαλοῦμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι.

Πρὸ τινῶν ἐτῶν εἶχον ἐπισκεφθῆ, μαζί μὲ τὸν ἀξιολόγον ἀρχαιολόγον Μόρλοτ, τὰς κυριωτέρας ἀρχαιότητας τῆς Ἑλβετίας. Μὲ ἀπορίαν μου δὲ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὸ εἰσόδημά του κάθε χρόνον δὲν ὑπερέβαινε τὰς ἑκατὸν λίρας, ἀπὸ τὰς ὁποίας μάλιστα ἐξώδευεν ἀρκετὰς διὰ νὰ καταρτίσῃ ἐν μικρὸν μουσεῖον. Τὸν ἠρώτησα τότε ἐὰν ἐδέχετο δημοσίαν θέσιν ἢ καμμίαν ἄλλην ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ μοὶ ἀπεκρίθη: «Ὅχι βέβαια!» Διότι ἐθεώρει τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὴν ἐλευθερίαν του πολὺ ἀνωτέρας ἀπὸ τὸν χρυσὸν καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα καὶ δὲν ἠθελε νὰ θυσιάσῃ καμμίαν ἀπὸ τὰς στιγμὰς του διὰ νὰ τὰ ἀποκτήσῃ.

Ὁ χρόνος εἶνε ἱερὸν ἀγαθὸν καὶ κάθε ἡμέρα εἶνε καὶ μία μικρὰ ὑπαρξίς. Ἀναλογισθῆτε π.χ. τὰς ἀπολαύσεις μας εἰς τὸ Λονδῖνον. Ὅλας τὰς φιλολογίας τοῦ κόσμου ἡμποροῦμεν νὰ τὰς ἀπολαύσωμεν, εἰς τὰς Πινακοθήκας καὶ εἰς τὰ Μουσεῖα μᾶς ἡμποροῦμεν νὰ ἴδωμεν τὰ ὠραιότερα ἔργα τῶν παρελθουσῶν γενεῶν καὶ ὄλων τῶν συγχρόνων μεγάλων ζωγράφων. Ὑποπέτωμαι μάλιστα καὶ ὅτι δὲν εὐρέθη ἀκόμη ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος νὰ ἔχῃ ἰδεῖ καὶ μελετήσῃ κατὰ βάθος ὀλόκληρον τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον. Καὶ ὅμως ἴδετε τί περιέχει, ἢ καλλίτερα καὶ τί δὲν περιέχει; Τὰ μεγαλειότερα ζῶα, νεκρὰ ἢ ζῶ τανά, τὰ πλέον περιεργὰ τέρατα τῶν γεωλογικῶν ἐποχῶν, τὰ ὠραιότερα πτηνὰ, τὰ θαυμασιώτερα μαλακόστρακα, τὰ μεγαλοπρεπέστερα ὀρυκτά, τὰς πλέον ἐνδιαφερούσας ἀρχαιότητας ὄλων τῶν χωρῶν, περιεργὰ καὶ ἀλλόκοτα δείγματα τῶν διαφόρων ἀνθρωπίνων φυλῶν, λωμπροὺς πολυτίμους λίθους, μέταλλα, χρυστάλλους, πορσελάνας, τὰ ἐρείπια τοῦ Μαιουωλίου, τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, τῶν παλαιῶν μνημείων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀσσυρίας, τὰ ἀναπέργαστα καὶ χονδροειδῆ ἔργαλεῖα τῶν προγόνων τῶν Ἀγγλῶν, ὅταν

ἦσαν ἀκόμη σύγχρονοι μὲ τοὺς ἵπποποτάμους καὶ τοὺς βινοκέρωτας καὶ τοὺς μαιμυοὺς εἰς τὴν χώραν τῶν τὰ λαμπρὰ ἐκείνα ἀποτυπώματα τῆς ἑλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς τέχνης κτλ.

Δὲν ἡμποροῦμεν βέβαια ν' ἀποφύγωμεν ἐνίοτε καὶ τὴν λύπην, ἀλλ' ὁ κατηφῆς καὶ δύσθυμος, ἐπειδὴ εἶνε τοιοῦτος, δὲν πρέπει καὶ νὰ εἶνε ἄξιος συγγνώμης. Καὶ ὅμως ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι φύσει μελαγχολικοὶ καὶ ἀπαισιόδοχοι. Ὅταν τοὺς ἀκούσῃ, σοὶ ὀμιλοῦν διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν ὅτι θὰ εἶνε καλλιτέρα, ἐπιμένοντες καὶ καλά ὅτι ὄλαι αἱ θλίψεις καὶ αἱ λύπαι, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν ἐδῶ κάτω, ἔλαχον μόνον εἰς αὐτοὺς. Ὁ Ἀρθούρος Χέλπ πολὺ ὀρθῶς εἶπε: «Πῶς ἡμπορεῖτε νὰ ἤσθε μελαγχολικοὶ, ἀφ' οὗ δὲν ἤξευρετε ἀκόμη τί δίδει εἰς τὸ κρίνον τὴν ὠραίαν του μορφήν, εἰς τὸ ἴον τὸ ὠραῖόν του χρῶμα, εἰς τὸ ῥόδον τὸ γλυκύ του ἄρωμα, καὶ ἀφ' οὗ δὲν ἐμάθετε ἀκόμη ἀπὸ τί συνίσταται τὸ δηλητήριον τῆς ἐχίδνης, οὐδὲ ἡμπορεῖτε νὰ μιμηθῆτε τελείως τὸ χρωματὸν πλατάγισμα τῶν πτερῶν τῆς περιστέρης; Πῶς ἡμπορεῖτε νὰ εἰσθε κατηφῆς, ἐν ᾧ ἡ γῆ, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ θάλασσα εἶνε μυστήρια καὶ ἐν ᾧ, ὅπου καὶ ἂν ἀπλώσῃτε τὰς χεῖρας, δὲν θὰ ψαύσῃτε τίποτε, τοῦ ὁποῖου νὰ ἔχητε κατανοήσει τὰς ιδιότητας, ἐνᾧ συγχρόνως ἡ φύσις ἀδιακόπως σᾶς προσκαλεῖ νὰ ὀμιλήσῃτε μαζί της μὲ σοβαρότητα, νὰ τὴν μελετήσῃτε καὶ νὰ τὴν ὑποτάξῃτε καὶ νὰ δεχθῆτε τὰ εὐεργετήματά της! — Πήγαινε λοιπὸν, ὦ ἄνθρωπε, καὶ φρόντισε νὰ μάθῃς κατὰ καὶ νὰ μὴ μὲ ὀμιλῆς πλέον περὶ τῆς μελαγχολίας σου!

ΑΙ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΑΞΕΙΔΙΟΥ

Ἡ ἀποκάλυξις καὶ ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀποκάλυψις
TENNYSON

Πολλὰ περιστατικὰ μὲ κἀμνον νὰ παραδεχθῶ ὅτι μεταξὺ ὄλων τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἄγνωστα εἰς τοὺς προγόνους μας καὶ τὰ ὁποῖα οἱ σύγχρονοὶ μας ἀπολαύουσιν μὲ ἀφθονίαν, ὀλίγα εἶνε σημαντικώτερα ἀπὸ τὰς καθημέραν πολλαπλασιαζόμενας εὐκολίας, αἱ ὁποῖαι ἀκαταπαύστως μᾶς παρέχονται ὅταν θέλωμεν νὰ ταξιδεύσωμεν. Διστάζω ὅμως νὰ ἐκφράσω αὐτὴν τὴν γνώμην, ὄχι τόσο διότι παραγνωρίζω τὰ μεγάλα αὐτὰ πλεονεκτήματα, ὅσον διότι ἔχομα τὴν αὐτὴν παρατήρησιν καὶ ὑπὸ πλείστας ἄλλας ἀκόμη ἀποφύσεις τοῦ ἡμετέρου βίου.

Ὅπόσους καὶ ὁποῖους κόπους ἀπήτουν ἄλλοτε τὰ ταξείδια καὶ πόσον ἠλλαζαν τὰ πράγματα εἰς τὰς ἡμέρας μας!

Ἐνίοτε ἀκούω μερικοὺς νὰ λέγουσι ὅτι καλλίτερον θὰ ἦτον, ἐὰν ἐταξιδεύσωμεν πεζοί, καθὼς τὸν Θαλῆν, τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Πυθαγόραν,

καί προσθέτουν μάλιστα ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν πλέον ὁ σιδηρόδρομος, διερχόμεθα τὰς χώρας ἀστραπηδόν, χωρὶς νὰ βλέπωμεν τίποτε. Δὲν ἀντιλέγω εἰς τοῦτο, ἀλλὰ τί πταίουν οἱ σιδηρόδρομοι εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν; Αὐτοὶ μᾶς παρέχουν τὸ ἀνεκτίμητον ὄφελος νὰ ἠμπορῶμεν ταχύτατα καὶ χωρὶς κόπους νὰ ἐπισκεπτώμεθα χώρας, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἦσαν ἄγνωστοι καὶ ἀπροσπέλαστοι εἰς τοὺς προπάτοράς μας. Ὅποιον ἄρα εὐτύχημα τώρα δι' ἡμᾶς, ὅτι ὄχι μόνον αἱ νῆσοί μας, αἱ χαρίεσαι πεδιάδες καὶ τὰ πυκνὰ δάση, — τὰ ἤρημα βουνὰ καὶ οἱ φειδωροὶ ποταμοί, αἱ λίμναι, οἱ λειμῶνες καὶ οἱ λόφοι, οἱ πύργοι, ὁ καθεδρικός ναὸς καὶ πολλὰ ἄλλα ἀξιοθέατα μνημεῖα τῆς πατρῴας ἱστορίας, — ὅτι ὄχι μόνον ὅλα ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὁ ἥλιος καὶ τὰ νότια τῆς Μεσημβρίας, αἱ Ἄλπει, τὰ ἀνάκτορα ταῦτα τῆς φύσεως, ἡ γαλανὴ Μεσόγειος καὶ αἱ πόλεις τῆς Εὐρώπης μὲ ὅλους τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰς ἀναμνήσεις των ἔγιναν εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον προσιτὰ εἰς διάστημα ὀλίγων ὥρων μόνον!

Κάνεις βέβαια ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εὐκαιροῦν, δὲν ἔπρεπε νὰ παραμελῆ νὰ ταξιδεύῃ. Ὁ κόσμος ἀνήκει εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὸν εἶδεν, ἀλλὰ, καθὼς λέγει καὶ ὁ Σενέκας, δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ ταξιδεῖον νὰ εἶνε εὐχάριστον, πρέπει καὶ ὁ ταξιδεὺς νὰ εἶνε εὐχάριστος, καὶ ὅταν εἶνε τοιοῦτος, τότε θὰ γίνῃ εὐχάριστον καὶ ἐκεῖνο.

Ἐπάρχει μία παλαιὰ παροιμία, ἡ ὁποία λέγει: «ὁ ἄφρων περιφέρεται, ἐνῶ ὁ φρόνιμος ταξιδεύει», ἐάν δὲ θέλωμεν ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν συμβουλὴν τοῦ Βάκωνος, μεταξὺ τῶν πραγμάτων τὰ ὁποῖα εἰς τὰ ταξείδια πρέπει νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ παρατηρήσωμεν τὰ κυριώτερα εἶναι: «αἱ ἡγεμονικαὶ αὐλαὶ καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ὑποδοχῆς τῶν ξένων προσκευτῶν καὶ ἀπεσταλμένων, τὰ δικαστήρια κατὰ τὰς ὥρας τῶν συνεδριάσεων καὶ ἀγορεύσεων, τὰ ἐκκλησιαστικὰ φυλακεία, αἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ μοναστήρια μὲ τὰ μνημεῖά των, τὰ τεῖχη καὶ τὰ ὀχυρώματα τῶν πόλεων καὶ τῶν ἄστεων, οἱ λιμένες, αἱ ἀρχαιοτήτες, τὰ βιβλία, αἱ βιβλιοθήκαι, τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, τὸ ἐμπορικὸν καὶ τὸ πολεμικὸν νηυτικόν, τὰ κτίρια καὶ οἱ δημόσιοι κῆποι ἐγγὺς τῶν μεγάλων πόλεων, τὰ ὀπλοστάσια, οἱ ναύσταθμοι, αἱ ἀπέθηκαι, τὰ χρηματιστήρια, — τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἡ ζιφασκία, αἱ στρατιωτικαὶ παρατάξεις καὶ τὰ λοιπά, — τὰ θεάτρα καὶ τὰ θέσματα, τοὐλάχιστον τὰ εἰς καλὴν ἀνατροφὴν ἀρμόζοντα, οἱ θησαυροὶ τῆς χρυσοχείας, καὶ τῆς κοσμηματοποιίας, τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα ἐν γένει καὶ τέλος πάν ὅ, τι θὰ ἦτο ἀξιοθέατον εἰς τὰ μέρη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ διηρχόμεθα.»

Ὅλα ταῦτα ὅμως ἐξορτῶνται κἄπως καὶ ἀπὸ τὸν κενόν, τὸν ὁποῖον ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν

μας, καὶ ἀπὸ τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου μας. Ἐὰν εἴμεθα ἀνεξάρτητοι καὶ ἠμποροῦμεν νὰ μείνωμεν εἰς ἓν μέρος ὅσον καιρὸν θελήσωμεν, ἡ συμβουλὴ τοῦ Βάκωνος εἶνε λαμπρά. Ἄλλ' ἐγὼ λομβάνω ὑπ' ὄψιν μου κυρίως τὰς ἐτησίας διακοπὰς, αἱ ὁποῖαι γίνονται χάριν ἀναπαύσεως καὶ χάριν τῆς υγείας, διὰ ν' ἀναπνεύσωμεν ὀλίγον καθαρὸν ἀέρα καὶ διὰ νὰ γυμνασθῶμεν μᾶλλον παρὰ διὰ νὰ ἐγκύψωμεν εἰς τὴν μελέτην. Ἐὰν ὅμως ἔχομεν ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ βλέπωμεν, καὶ αὐτὸ τὸ βραχὺ τῶν διακοπῶν διάστημα ἀρκεῖ διὰ νὰ ἠμπορῶμεν ν' ἀποκτήσωμεν πολλὰς νέας ἰδέας καὶ νέαν υγείαν. Ἐμπορεῖ νὰ ἔχομεν ἀναγνώσει τὰς πλέον ζωντὰς καὶ ἀκριβεῖς περιγραφὰς, ἠμπορεῖ νὰ ἔχομεν κατατρίψει ὅλον τὸν καιρὸν μας ἐπ' αὐτῶν εἰς τοὺς χάρτας, εἰς τὰ σχέδια καὶ εἰς τὰς εἰκόνας, καὶ ὅμως ἡ πραγματικότης θὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τῶν ὁμμάτων μας ὡς ἀληθινὴ ἀποκάλυψις. Καὶ αὐτὸ τὸ λέγω ὄχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰ βουνὰ καὶ τοὺς παγῶνας, τὰ ἀνάκτορα καὶ τοὺς ναοὺς, ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ ἀκόμη καὶ αὐτὰ τὰ ἀπλοῦστερα πράγματα. Ἐγὼ π. χ. εἶχον ἀναγνώσει, καθὼς βέβαια καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἀνέγνωσε, τὰς περιγραφὰς καὶ εἶδον πολλὰκις τὰς φωτογραφίας καὶ τὰς εἰκόνας τῶν Πυραμίδων. Τὸ σχῆμά των εἶνε ἀπλοῦστατον. Ἄδυνατὸ ὅμως νὰ ἐκφράσω μὲ λέξεις τὴν ἐντύπωσιν τοῦ πρωτοτύπου πρὸ τῆς θεᾶς τοῦ ὁποῖου εὐρέθην ἀπαράσκευος. Ὅχι διότι ἦσαν μεγαλειότεραι οὔτε διότι διέφερον κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν θέαν ἢ τὸν χρωματισμὸν τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰς εἶδον, ἠσθάνθην ὅτι ἡ πρῶτη ἐντύπωσις μου ἦτο ὡχρότατη σκιά τῆς πραγματικότητος. Ἡ θεὰ των ἐκ τοῦ πλῆσιον μου ἐφαίνετο ὅτι εἶδεν ζῶν καὶ σῶμα εἰς τὴν ἰδέαν. Ὅστις ἐταξιδεύσει εἰς τὴν Ἀνατολὴν θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐντὸς μιᾶς ἐβδομάδος θὰ παρατηρήσῃ εἰς τὴν χώραν ταύτην τὰς εἰκόνας τοῦ Πατριαρχικοῦ βίου, καθὼς τὰς περιγράφει ἡ Ἁγία Γραφή, ἀνεπισσόμενος εἰς τὴν πραγματικότητα καλλίτερον παρὰ εἰς κάθε ἄλλο καλειδοσκοπίον. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὴν γενικὴν ἱστορίαν. Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας ἀποκτᾷ ζῶν καὶ ἐνδιαφέρον ἀνεξάντλητον δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ρώμην, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἡ γνώσις τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλολογίας τῶν χωρῶν τούτων αὐξάνει ὑπερβολικὰ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς τόπους ἐκεῖνους.

Αἱ καλὴ περιγραφὰ καὶ αἱ πιστὰ εἰκόνας μᾶς βοηθοῦν νὰ ἴδωμεν περισσότερα, παρ' ὅσα θὰ ἐβλέπωμεν μόνον ἄνευ τῶν βοηθημάτων τούτων. Εἶνε μάλιστα ζήτημα, ἂν πολλοὶ δὲν σχηματίζουσι, τῷ ὄντι, ὀρθότεραν γνώμην περὶ ἀντικειμένου τινος ἀπὸ μιᾶς καλῆς εἰκόνας τοῦ ἢ ζωγραφὴν περιγραφὴν, ἐξαιτίας τῶν κυριώτερων σημείων, παρὰ ἀπὸ τὴν ἄμεσον ἀντίληψιν, χωρὶς ὅμως

κάνεν ἄλλο βεβήθημα. Ἐμπορεῖ μάλιστα ἐνίστε νὰ ἔχη ἢ εἰκὼν περισσοτέραν ἀκριβείαν εἰς τὸν τόνον καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας, ὅσον καὶ ἂν χάνῃ ἀπὸ τὴν ζωρότητα. Ὅπως ὅποτε ὅμως καὶ ἂν ἔχη, διὰ τοὺς μὴ δυναμένους νὰ ταξιδεύουσιν αἱ περιγραφὰ καὶ αἱ εἰκόνας ἔχουν πολὺ ἐνδιαφέρον, ἐνῶ ἂν ἑτέρου εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ταξιδεύσει, παρέχουν πάντοτε ἀνεξάντλητον ἡδονὴν, ἐπειδὴ ἀναγεννοῦν τὴν ἀνάμνησιν τῶν ὠραίων τόπων, τοὺς ὁποῖους διέτρεξαν.

Καὶ δὲν εἶνε ἄρε γε ἄξιον ἀπορίας πῶς τόσον μικρὸν μόνον μέρος τοῦ θυμαρίου τούτου κόσμου ὅπου ζῶμεν εἶνε γνωστὸν εἰς τοὺς πλείστους; Ἐξ ἡμῶν; Ὁ Νόρμαν Κοσκυα μοὶ διηγεῖτό ποτε ὅτι κατὰ τινα ἐπιστιμονικὴν ἐκδρομὴν εἰς τὰ βραχὺθῆ ἄρη τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐξεπλάγη ὅταν συνήτησε γάλλον μοναχὸν καὶ δὲν ἠμπόρυσεν νὰ τῷ ἀποκρίσῃ τὴν ἐκπληξίν του. Ὁ μοναχὸς τὸ ἀντελήφθη καὶ ἐν τῇ ῥίμῃ τῆς συνειμιλίας τῷ ἐξήγησε τὴν παρουσίαν του εἰς τὰς μακρυνὰς ἐκεῖνας χώρας. — Παρατήρησα ὅτι ἐξεπλάγητε πολὺ, εἶπε, ὅταν μὲ συνητήσατε ἐδῶ. Καὶ ὁ λόγος εἶνε ὁ ἐξῆς. Πρὸ μηνῶν εἶχον ἀσθενήσει βαρέως καὶ οἱ ἰατροὶ εἶχον χάσει ὅλας τὰς ἐλπίδας. Μίαν πρωΐαν εἶχον ἀπολέσει τὰς αἰσθήσεις μου καὶ ἐφανταζόμην πλέον ὅτι εἶχον μεταβῆ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Θεοῦ. Αἶφνης μου ἐφάνη ὅτι μ' ἐπλησίασεν εἰς τῶν ἀγγέλων του καὶ μὲ ἠρώτησεν: — Αἶ, πάτερ ἀββᾶ! τί ἰδέαν ἔχετε περὶ τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον ἀφήκατε; Τότε μου ἤλθεν εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἐπέρασα ὅλην μου τὴν ζωὴν ὁμιλῶν περὶ τοῦ οὐρανοῦ, δὲν εἶχον ἰδεῖ τίποτε σχεδὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχον ζῆσει, καὶ ἀπεφάσισα, ἐάν ἡ θεὰ Πρόνοια ἤθελεν εὐδοκήσει νὰ μὲ φυλάξῃ ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν, νὰ προσπαθῶ νὰ ἴδω κάτι ἀπὸ τὴν γῆν ταύτην καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον εὐρίσκομαι ἐδῶ τώρα.»

(Ἐπεται συνέχεια).

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΟΥ

Κατὰ τὰς τελευταίας ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ νομισματοκοπέου τῆς γαλλικῆς πρωτεύουσος δημοσιευθείσας στατιστικὰς πληροφορίας ἡ παραγωγή τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1493 μέχρι τοῦ 1900 ὑπῆρξε τὸ ὅλον φράγκων 112 δισεκατομμυρίων καὶ 715 ἑκατομμυρίων, ποσὸν ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ μὲν χρυσὸς ἀντιπροσωπεύε-

ται διὰ φρ. 52,149,500,000 ὁ δὲ ἀργυρὸς διὰ φρ. 60,565,500,000.

Ἡ χρονολογία 1493 ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔτος τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, τὸ ἔδαφος τῆς ὁποίας σπουδαιότατα μετέσχεν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ὅλης παραγωγῆς τῶν δύο τούτων πολυτίμων μετάλλων. Οἱ δημοσιευόμενοι ἀναλυτικοὶ πίνακες καταδεικνύουσιν ὅτι κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἡ Εὐρώπη ἦτο πτωχοτάτη εἰς χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν καθὼς δὲν εἶχεν ἐξ αὐτῶν εἰ μὴ ἀξίαν ἐνός καὶ μόνου δισεκατομμυρίου φράγκων.

Ἡ χαρακτηριστικὴ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ληξάντος αἰῶνος φρενίτις τοῦ χρυσοῦ ἐπήνεγκεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καταπληκτικὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς τοῦ πρώτου τῶν μετάλλων. Οὕτω ἐνῶ ἀπὸ τοῦ 1493 μέχρι τοῦ 1850 ἡ παραγωγή αὐτοῦ ὑπῆρξε φρ. 16 δισεκατομμυρίων, ἀπὸ τοῦ 1850 μέχρι τοῦ 1900 ἐφθάσεν εἰς 36 δισεκατομμύρια.

Ἡ παραγωγή χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἠύξησε σὺν τῷ χρόνῳ μετὰ μεγάλης ταχύτητος. Οὕτω κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἦτο κατὰ μέσον ὄρον 80 ἑκατομμυρίων ἔτησίως, κατὰ τὸν ΙΖ' 115, κατὰ τὸν ΙΗ' 193 καὶ τέλος κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ΙΘ' 227 ἑκατομμυρίων φρ. κατ' ἔτος. Καὶ ἡ παραγωγή αὐξάνει ὀλον ἐν δίοτι ἐκ τοῦ 1851 μέχρι τοῦ 1875 ἔχομεν κατὰ μέσον ὄρον πλέον τῶν 9.0 ἑκατομμυρίων ἔτησίως, ἀπὸ τοῦ 1876 μέχρι τοῦ 1885 πλέον τῶν 1,090,000,000, ἀπὸ τοῦ 1886 μέχρι τοῦ 1890 περίπου 1,340,000,000 καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 1891 μέχρι τοῦ 1900 δύο καὶ ἡμισυ περίπου δισεκατομμύρια φράγκων ἔτησίως.

Ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ χρυσοῦ ἐπὶ κεφαλῆς ἔρχονται αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἐξαγαγοῦσαι ἀπὸ τῶν σπλάγγων τοῦ ἐδάφους των τῷ 1899 χρυσὸν ἀξίας 568 ἑκατομμυρίων φρ. Ἀκολουθεῖ ἡ Ν. Ἀφρικὴ μὲ παραγωγὴν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος φρ. 409 ἑκατομμυρίων, ἔπεται δὲ ἡ Αὐστραλία μὲ παραγωγὴν φρ. 393 ἑκατομμυρίων. Ἡ Ρωσία παρήγαγε κατὰ τὸ αὐτὸ πάντοτε ἔτος χρυσὸν φρ. 114 ἑκατομ., ὁ Καναδὸς 109 κατόπιν δὲ ἔρχονται κατὰ σειρὰν αἱ ἀγγλικαὶ Ἰνδία, τὸ Μεξικόν, ἡ Σινική, ἡ Κολομβία, ἡ ἀγγλικὴ Γουιάνη, ἡ γαλλικὴ Γουιάνη κτλ.

Τὸ ἀνώτατον ποσὸν τῆς παραγωγῆς τοῦ ἀργύρου τηροῦσιν αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς παραγοῦσαι κατὰ τὸ ἔτος 1899 φρ. 170 ἑκατομ. Ἀκολουθεῖσιν ἡ Αὐστραλία, ἡ Βολιβία, ἡ Ἰσπανία, ἡ Γερμανία, ἡ Χιλή, ἡ Περουβία κτλ. Ἡ Γαλλία ἀναγράφεται ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ ἀργύρου διὰ φρ. 1,450,000 μόνον.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Συμπληρούται μετ' ὀλίγον εικοσιπενταετία ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ φωνογράφου καὶ οἱ φίλοι τοῦ δαιμονίου *Εδίσων ἐτοιμάζονται νὰ ἐρτάσῃσι τὸ γεγονός. Ὁ πρῶτος φωνογράφος τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐφευρέτου δὲν εἶχε βέβαια τὴν τελειότητα, ἣτις ἐδόθη ἀκολούθως εἰς τὸ θαυμάσιον αὐτὸ μηχανήμα, ἐχρησίμευσεν ὅμως μεταξὺ ἄλλων εἰς τὸν *Εδίσων διὰ νὰ κερδίσῃ καὶ τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς ζωῆς του στοίχημα.

Μίαν ἐσπέραν, καθ' ἣν εἶχε συμπληρωθῆ ἡ κατασκευὴ τοῦ μηχανήματος, ὁ *Εδίσων εὐρίσκειτο εἰς τὸ σπουδαστήριόν του μετὰ τινος φίλου του, ὅστις περιτῆρει περιέργως καὶ μὲ μειδισμόν κάπως εἰρωνικόν καὶ πλήρες δυσπιστίας τὸν φωνογράφον.

— Δέχεσαι ἐν στοίχημα μαζί μου, τῷ εἶπεν ὁ *Εδίσων.

— Τί στοίχημα ;

— Θὰ μὲ δώσῃς χίλια δολλάρια, ἂν ἀκούσῃ μετ' ὀλίγον αὐτὴν ἐδῶ τὴν μηχανὴν νὰ ἐπαναλάβῃ κατὰ γράμμα ὅ,τι ἐγὼ θὰ ἀπαγγείλω.

— Δέχομαι, δέχομαι, ἀπήντησεν ὁ Ἀμερικανός.

Ὁ *Εδίσων ἀπήγγειλε τότε δύο στροφάς, τὰς ὁποίας ὁ φωνογράφος ἐπανελάβε πιστῶς μὲ φωνὴν ἔρρινον, ἀλλ' εὐκρινῆ.

Ὁ φίλος του δὲν ἠδύνατο νὰ συνέλθῃ ἀπὸ τὴν κατάπληξιν. Ἐβλεπεν ἐκ περιτροπῆς τὸν *Εδίσων καὶ τὸ μηχανήμα του καὶ τὸν θαυμασμόν του ἐξεδήλωσε διὰ τῆς ἐπομένης φράσεως :

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, φίλε μου, εἶσαι ἕνας διάβολος.

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Αὐτὸ τῆς θρησκείας τὸ ἱερὸν παράγγελμα «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν» προϋποθέτει τὴν φυσικὴν φιλαυτίαν, δεικνύει δὲ καὶ μέχρι τίνος ὅριου ὑφείλει νὰ προβαίη ὅπως καταστῆ ἐπαινετὴ ἀγάπη, λέγει, σεαυτὸν ἀλλ' ὅπως ὑφελήθη ἐκ τῆς ἀγάπης ταύτης, ἀγάπη καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν ἄλλος τρόπος, ἄλλο μέσον εὐδαιμονίας, οὔτε ἐφάνη οὐδέ θὰ φανῇ ποτε.

Κοραῖς.

Ἐχει καὶ ὁ ἠθικὸς κόσμος τὰς ἐπιδημίας αὐτοῦ ὅπως καὶ ὁ φυσικός.

Ἰούλιος Σίμων.

Τρόποι χαριέντες καὶ εὐγενεῖς συντελοῦσι μεγάλως εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τις εἰς τὸν βίον του, εἰς τὸν ὁποῖον πολλοὶ ἀποτυγχάνουσι μόνον, διότι στεροῦνται καλῶν τρόπων.

Σμίλε.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

*Ἡ ὑγεία τῶν μελλονύμφων.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον συνεδρίαν τῆς ἐπαναλήψεως τῶν δικαστικῶν ἐργασιῶν ἐν Μαδρίτῃ ὁ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργὸς εἰς τὸν νενομισμένον λόγον του ὠμίλησεν περὶ τῆς ἀνάγκης δικαστικῶν τινῶν μεταρρυθμίσεων. Μεταξὺ ἄλλων δὲ ὑπέμνησεν ὅτι ἀπαιτεῖται ὑποχρεωτικὴ ἐπέμβασις τοῦ ἱατροῦ εἰς πᾶσαν αἴτησιν γάμου καὶ ἡ ἐκδοσις πιστοποιητικοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν ὑγείαν καὶ τὴν φυσιολογικὴν κατάστασιν τοῦ ζεύγους. «Δὲν πρέπει, προσέθηκεν ὁ ὑπουργός, νὰ συντελῶμεν εἰς νὰ κατακλύζονται τὴν νοσοκομεία, τὰ φρενοκομεία καὶ τὰ κότερα ἐξ αἰτίας ἐνώσεων ἀναρμόστων καὶ ὀλεθρίων, ἀνάγκη δὲ εἶναι ὁ δημοτικὸς ἄρχων νὰ μὴ προβαίη εἰς τὴν τέλεσιν γάμων, τοὺς ὁποίους ἡ ἐπιστήμη ἠθέλει ὑποδείξει ὡς ἐπιθλαβεῖς. Ἐκ παντὸς τρόπου πρέπει ν' ἀποφεύγῃται ἐνώσεις τοιαῦται λυπηρότεροι καὶ τῆς αὐτοκτονίας». Εἶνε ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ἐπισήμως ὑπὸ τῶν κυβερνητικῶν ἀρχῶν ἐν Εὐρώπῃ ὑποδεικνύεται τὸ κοινωνικόν τοῦ ἱατροῦ καθῆκον εἰς τὴν σύναψιν τοῦ γάμου.

*Ἡ κόρη τοῦ Βορείου Πόλου.

Ὁ ὑποπλοίαρχος Πέαρη ἐσχάτως ἐπανέκομψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀπὸ διέμεινεν ἐπὶ τέσσαρα ὀλόκληρα ἔτη εἰς τὰς ἀρκτικὰς θαλάσσας. Κατ' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει ἀπὸ ὑγιεινότερος, ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἀναπνέει τις εἰς τὰς περὶ τὸν Πόλον χώρας. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔλαβε πολὺ εὐχάριστον πείραν τούτου, διότι ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὑγιέστατος. Σημειωτέον ὅτι εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ καθ' ὄλον τῆς ἐκδρομῆς τὸ διάστημα καὶ τὴν σύζυγόν του, ἡ ὁποία ἠθέλησε νὰ συμμερίσθῃ τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς μόχθους του. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὸ συζυγικὸν ζεῦγος Πέαρη ἀπέκτησεν ἓν θυγάτριον. Κατὰ τὴν γέννησίν του τὸ πλοῖον δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ πλέον. Εἶχε περικυκλωθῆ ὑπὸ τῶν πάγων. Ἡ μικρὰ Πέαρη λοιπὸν εἶδε τὸ φῶς μεταξὺ τῶν πάγων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν τὴν ἐμποδίζει διόλου νὰ εἶνε ζωηρότατον καὶ χαριέστατον κοράσιον. Τὸ πρῶτον βρεφικὸν ἐνδύμα τῆς ἐγεινεν ἀπὸ δέρμα ἀρκτου μὲ μίαν μεγάλην κουκούλαν. Ἀπὸ τὸν αὐτὴν μηλωτὴν ἐφόρει καὶ τὰ ἄλλα τῆς ἐνδύματα. Ἡ μικρὰ Πέαρη θὰ ἔχῃ τοῦτο τὸ διακριτικὸν μεταξὺ τῶν δεσποινίδων τῆς οἰκουμένης πλεονέκτημα ὅτι θὰ εἶνε ἡ ἐγγύτερον πάσης ἄλλης εἰς τὸν Πόλον γεννηθεῖσα κόρη, ἀλθρινὴ κόρη τοῦ Βορείου Πόλου.